

СОЦІАЛЬНА СПРАВА

№ 6 (249) 2023

Загальнодержавне
інформаційно-аналітичне
видання

Україна має яскраве майбутнє і ми повинні будувати його разом, — Василь Воскобойник, експерт з міжнародного працевлаштування

с. 3

СОЦІАЛЬНА СПРАВА

Загальнодержавне
інформаційно-аналітичне
видання

ЗАСНОВНИК:

ТОВ «Українська
соціальна медіа-група»
Реєстраційне свідоцтво
КВ № 25314-15254 ПР
від 02.12.2022

Видавець:

ТОВ «Українська
соціальна медіа-група»
Зареєстрований Державним
комітетом телебачення
і радіомовлення України
Свідоцтво № ДК 6140
від 12.04.2018

ГАННА ШВЕЦЬ –

головна редакторка
ТОВ «Українська соціальна
медіа-група»

ТЕТЯНА ПОРХУН

видавська редакторка

АДРЕСА РЕДАКЦІЇ:

м. Київ, 03039,
вул. Голосіївська, 7,
корпус 2, офіс 1-1,
тел. редакції: +38(098) 942-14-10
E-mail: socsprava@ukr.net

ПЕРЕДПЛАТНИЙ ІНДЕКС:

76990 – українською мовою
© ТОВ «Українська
соціальна медіа-група», 2017

Журнал може публікувати матеріали, не поділяючи точки зору автора. Факт подання автором матеріалів означає його згоду на їх опублікування з редагуванням. Журнал може використовувати матеріали з інтернету. Редакція не веде листування з читачами. Відповідальність за рекламу несе рекламодавець.

ЗМІСТ

► ГОЛОВНЕ

- 3..... Україна має яскраве майбутнє і ми повинні будувати його разом, — Василь Воскобойник, експерт з міжнародного працевлаштування
- 5..... Соцпрацівників в Україні потрібно в п'ять-шість разів більше, ніж є зараз, — Уляна Токарева, заступниця міністра соцполітики
- 11..... Психологічне відновлення людей необхідне, щоб спрацювало й інфраструктурне відновлення країни, – психологиня Марта Пивоваренко

► АНАЛІТИКА

- 18..... Жителі тимчасово окупованих територій чи зони бойових дій реєструють місце проживання за спрощеною процедурою
- 20..... Що змінилось у працевлаштуванні осіб з інвалідністю
- 26..... Кабмін оновив порядок призначення субсидій

► ПРАКТИКА

- 31..... В Україні запровадили інститут помічника ветерана
- 34..... У Зноб-Новгородській громаді працює Аграрна сервісна служба

► НАВЧАННЯ

- 38..... Електронні сервіси соціальної сфери

► БІБЛІОТЕКА

- 41..... Уряд у червні схвалив низку нормативних документів, які регулюють соцсферу
- 47..... Дайджест бібліотечних новинок соціалки
- 49..... Календар визначних та пам'ятних дат на липень 2023 року

Україна має яскраве майбутнє і ми повинні будувати його разом, — Василь Воскобойник, експерт з міжнародного працевлаштування

Ганна Швець,
голова редакторка

З кожним днем війни маємо більше розуміння, що після її закінчення українці не дуже охоче повертатимуться додому. А вдома чимало роботи. І для того, аби їй було кому виконувати, потрібно вже сьогодні думати, якими шляхами повертати наших громадян. А також розробляти міграційні стратегії із залучення трудових мігрантів до України.

Проект «Візія 2033» покликаний сформуванню бачення нашої країни на десять років. Воно повинно базуватися не на думках окремих експертів, а, в першу чергу, на висновках науковців, на їхньому фаховому аналізі. Таким чином ми зможемо розробити дієву стратегію з повернення українців додому.

Багато людей не захочуть повертатися до України, якщо вони не будуть бачити майбутнього, не будуть розуміти, яким чином розвиватиметься наша країна, — переконаний президент Всеукраїнської асоціації компаній з міжнародного працевлаштування Василь Воскобойник.

Своїми думками про ідею проекту з відновлення України після війни експерт з міжнародного працевлаштування поділився в ексклюзивному інтерв'ю «Соціальної справи».

— У своїх публічних виступах, окрім теми міжнародного працевлаштування, ви наголошуєте на розбудові України в післявоєнний період. Які кроки в цьому напрямку робить ваша Асоціація?

— Нещодавно ми започаткували масштабний проект під назвою «Візія 2033». Його головна мета — залучення та збереження українських трудових ресурсів. Як голова Асоціації я чітко розумію, що головне надбання України — не лише лани широкі, а в першу чергу, люди. Якщо ми захищаємо нашу країну, потім будемо її відбудовувати. Саме для українців, які зараз перебувають за кордоном, які тут залишилися без власного житла, маємо робити все, щоб країна стала квітучою. Тому потрібно дивитися в майбутнє, залучати якомога більше фахівців, експертів, вчених, громадських діячів, політиків для того, аби разом намалювати картину України, в якій ми всі хочемо жити в майбутньому. Щоб у ній жили наші діти, онуки, щоб до неї по-

верталися українці, які, на жаль, виїхали за кордони нашої держави. Щоб наш бізнес міг створювати дійсно високооплачувані робочі місця. Щоб більше людей були зацікавлені шукати роботу в себе на Батьківщині, а не виїздити за кордон.

Мабуть, дивно чути, коли представник асоціації компанії з міжнародного працевлаштування говорить про такі речі. Наша Асоціація насамперед орієнтувалася і орієнтується на те, щоб працевлаштовувати українців за кордоном, даючи їм можливість розвиватися. Але я завжди наголошував і буду наголошувати: хоч би куди ви поїхали працювати, завжди повертайтеся додому. Моє тверде переконання — крім українців, ніхто Україну не зможе відбудувати. Вона має яскраве майбутнє і ми повинні будувати його разом.

З початку повномасштабного російського вторгнення найбільше біженців з України переїхали до Польщі (до 1,5 млн осіб), Німеччини (1 млн осіб) та Чехії (до 500 тис. осіб).

Півтора року тому 60 % українських трудових мігрантів становили чоловіки, яким зараз виїзд за кордон закритий у зв'язку з воєнним станом. Наразі 50 % тих, хто виїхав за кордон після 24 лютого 2022 року були жінки, ще 25 % — діти, решта — чоловіки, які мали дозвіл на виїзд із країни, у тому числі похилого віку.

— У рамках проєкту «Візія 2033», чи розпочали ви працювати над питанням плану розвитку країни на найближчі роки і хто є вашими партнерами?

Що стосується тем, пов'язаних із демографією, міграцією, ми активно співпрацюємо з Національною академією наук України, Інститутом демографії імені Птухи та особисто з директоркою цього інституту. Лібанову Еллу Марленівну вважаю зіркою української науки, яка ввійшла в її історію. Упевнений, вона ще зможе багато зробити. Звісно, співпрацюємо з Верховною Радою України, є розробки з іншими громадськими об'єднаннями та громадськими діячами.

Приміром, прийняття закону «Про захист трудових мігрантів та боротьбу з шахрайством у працевлаштуванні за кордоном», співавтором якого я є, — це приклад того, якщо є взаємодія між науковцями, громадським сектором, політиками, урядовцями, виходять цікаві рішення. Вони будуть суттєво впливати на розвиток нашого суспільства. Тому коли я говорю про проєкт «Візія 2033», закликаю науковців, експертів, громадських діячів долучатися до обговорення бачення розвитку країни, щоб воно стосувалось не лише можновладців, а і було схвалено українським суспільством. Адже наш головний виклик — побудова переможного майбутнього країни не тільки у війні, а й у нашому житті, економічному розвитку.

— Якими бачите першочергові кроки відновлення країни?

— Вважаю, що повоєнна Україна має визначити пріоритетом повернення українських громадян, які залишили її через війну та їхню реінтеграцію в українське суспільство. Також залучати іноземних трудових мігрантів для підсилення внутрішньої робочої сили.

Нова міграційна політика має бути спрямована на збалансування потреб внутрішнього ринку праці та притоку іноземних робітників.

Для розвитку підприємництва й бізнесу Уряду потрібно створити ефективні механізми залучення іноземних інвестицій та допомогти забезпечити сприятливе середовище. Окрім того, слід розробити освітні й навчальні програми, які надавали б необхідні навички та знання для відновлення й розвитку країни.

Потрібно активно заохочувати до популяризації української культури, мови, традицій задля формування сильної національної ідентичності, залучення української діаспори та іноземних мігрантів, які поділяють подібні цінності. А пріоритетом має стати реалізація політики, що забезпечує рівні права й можливості для всіх працівників, незалежно від їхньої національності та етнічного походження.

Соцпрацівників в Україні потрібно в п'ять-шість разів більше, ніж є зараз, — Уляна Токарєва, заступниця міністра соцполітики

Тетяна Порхун,
випускова редакторка

19 травня в Ужгороді відбулось засідання круглого столу на тему: «Соціальний захист та надання соціальних послуг на рівні територіальних громад. Актуальні проблеми». Захід ініціювала Асоціація соціального розвитку через право за підтримки Закарпатської обласної військової адміністрації та Ужгородського національного університету.

Серед тем, винесених на обговорення, — питання професійної діяльності та престижу працівників соціальної сфери, соціального захисту військовослужбовців та їхніх родин, проблеми адаптації й надання соціальних послуг.

УЛЯНА ТОКАРЄВА, ЗАСТУПНИЦЯ МІНІСТРА СОЦІАЛЬНОЇ ПОЛІТИКИ:

— По всій Україні маємо надзвичайно великий запит на надання соціальної підтримки потерпілим від війни. Це люди, які переїхали із постраждалих громад у пошуках захисту, ті хто перебуває на деокупованих територіях, родини військовослужбовців, ветеранів і ті, хто має інвалідність або проблеми зі здоров'ям, порушення функціонування внаслідок війни. Якщо говорити в цифрах, то це сотні

Джерело фото <https://www.msp.gov.ua>

тисяч осіб. Наприклад, у 2022 році понад 400 тисяч людей старшого віку, осіб з інвалідністю отримували послугу догляду вдома, тобто лікування за місцем їх проживання. Також надзвичайно багато родин із дітьми потребують соціальної підтримки. І ми чітко бачимо, що хоч би яке міністерство робило цей запит — Мінсоцполітики, Мінветеранів, Мінреінтеграції, чи Мінохорони здоров'я — у центрі цього процесу стоїть фахівець соціальної сфери, щоб підтримати людину, яка цього потребує.

У Законі про соціальні послуги чітко сказано, що соціальна підтримка надається або з метою упередження (тобто коли ще не настала критична ситуація, і ми можемо їй запобігти), або критична ситуація вже сталася і людина потребує допомоги у її вирішенні, або

коли ситуацію неможливо вирішити, але можна зменшити її ризики й наслідки. Усі ці виклики вимагають від фахівців соціальної сфери швидко реагувати на запити людей та мати надзвичайно широкий набір інструментів для роботи. Це і соціальна підтримка, і всі наші послуги, що стають у нагоді для вирішення проблем. Багатьох фахівців соцсфери називають кризовими менеджерами, тобто тими, хто оцінює потреби людини і веде далі цей випадок до повного вирішення. Тому, власне, якою буде ця робота, якими інструментами наповнена, яким статусом закріплена — залежить від тих, хто формує політику і на державному, і на локальних рівнях.

Завдяки реформі децентралізації дуже багато повноважень, зокрема забезпечення фінансуванням, віддане на рівні громад. І саме вони приймають рішення, скільки фахівців у них працюватимуть, яке буде в них забезпечення, які кошти виділятимуться на соціальні послуги. Тому тут важливим є діалог між центральним рівнем і локальним, для того щоб визначити, як можемо підтримати з центрального рівня ці послуги і як громади можуть відгукнутися на потреби людей.

Мінсоцполітики працює над форматом єдиного закупівельника соціальних послуг, тобто можливості їх фінансувати або співфінансувати в громадах. Також плануємо розширення інструментів роботи. Наприклад, разом із Міністерством охорони здоров'я вводимо посаду соцпрацівника в медичних закладах. Це надзвичайно важливо, коли відбувається реабілітація, відновлення фізичного і ментального функціонування воїнів, які захищають нашу державу. Також працюємо над забезпеченням соціальними послугами військовослужбовців і їхні родини, щоб зменшити рівень навантаження на людей і забезпечити підтримку в громадах. Активно навчаємо соцпрацівників по всій країні інструментам роботи з особами, які, на жаль, мають втрату близької людини, інструментам кризового менеджменту в роботі з родинами ветеранів і ветеранок, як до-

помагати людям у сім'ях, де сталося домашнє насильство, в тому числі пов'язане з війною. Таких інструментів багато, і я закликаю всіх посилювати надавачів цих послуг, підтримувати громадські організації, закуповувати послуги у професійних надавачів, незалежно від того комунальні вони чи бізнесові спільноти.

Потреба у соцпрацівниках в Україні надзвичайно велика. Їх потрібно в п'ять-шість разів більше, ніж є зараз. Це тільки тих, хто працює з родинами. Не кажучи про тих, хто працює з літніми людьми або надає інші послуги. Тому важливо збільшувати кількість соцпрацівників, зокрема, через перенавчання. Тут діють і програми центрів зайнятості для людей віком 45+, які хочуть навчатися.. Ми підтримуємо всі ініціативи направлені на збільшення навчених фахівців соцсфери. Адже соціальна робота — це професійна робота.

Дерело фото <https://presco.tv>

ОЛЕКСАНДР КАЧУРА, НАРОДНИЙ ДЕПУТАТ

— Правильно, коли рішення на-працьовуються, як кажуть, «на землі»: експертним середовищем, місцевими адміністраціями, територіальними громадами, які дають міністерствам і Парламенту відповідні вказівки щодо того, яким повинно бути законодавство, щоб воно працювало. Відповідно до Конституції, Україна є соціальна держава. А чи виконується в нас цей пункт в повному обсязі?

Середня зарплата соціального пра-

цівника в 6 тисяч гривень нагадує ситуацію часів СРСР, коли люди робили вигляд, що працюють, а держава робила вигляд, що платить їм. Ми повинні дбати про людей, які дбають про соціально незахищених. А виходить, що в нас соціально незахищені ті, хто повинен дбати. Якщо не будемо вирішувати системно питання соціальної сфери, то повторюватимемо найгірші традиції минулого. А нам треба думати про завтрашній день. Я впевнений, що Закарпатська область буде потужним хабом — і реабілітаційним, і інвестиційним. Саме на базі цього регіону можна розпочинати багато пілотних проєктів і потім поширювати їх на територію всієї країни.

Після війни перед нами стоять виклики, коли мільйони людей прийдуть в свої розбиті домівки, до згвалтованих дружин і дітей. Такого не було з часів Другої світової.

Законопроєкти 8313 і 9110 можна назвати соціальними. Вони стосуються відпусток військовослужбовців, того, що по сьогоднішній день не було врегульовано. Наприклад, таке питання: на полігон прилетіла ворожа ракета і загинув військовий, але його не вважають загиблим від воєнних дій. І його родина не може отримати компенсацію. А якщо він отримав поранення — не може відповідним чином оформити інвалідність. Це все прорахунки з попередніх років, ще з 2014 року, коли плюнули в обличчя добровольцям. Ми цього не повинні повторити. Треба це все виправити. От якраз в таких дискусіях, як наша сьогоднішня, народжується істина. Після завершення круглого столу представлю тези і пропозиції засідання профільному комітету соціальної політики, щоб вони втілилися в рамках законодавчих ініціатив.

**ІННА СИЛАНТЬЄВА,
ПРЕЗИДЕНТКА АСОЦІАЦІЇ
СОЦІАЛЬНОГО РОЗВИТКУ ЧЕРЕЗ
ПРАВО**

— Сьогодні багато людей з вищою освітою не мають роботи, але бажають працювати в соціальній сфері. Ми

Джерело фото із фб сторінки Асоціації соціального розвитку через право

хочемо їх перепрофілювати й ухвалити нові стандарти підтримки проєктів соціальної роботи. Престиж соціальної сфери буде реалізовано тоді, коли буде комплексне зусилля держави, суспільства і громадського сектору..

Ми створили фокус-групу в Закарпатській області, 80 відсотків території якої окуповано. В регіоні дуже багато безробітних. Вони писали листи, що хочуть працювати в соцсфері. Наша команда випрацювала стратегію, яку ми презентуємо згодом..

Також потрібно заохочувати абітурієнтів вступати на факультети соціального спрямування. Наразі в Ужгородському університеті на першому курсі відповідну професію опановують лише п'ятеро людей. Тобто слід популяризувати професію соціального працівника.

Наша Асоціація соціального розвитку через право розробила посібник для студентів. У ньому є три розділи: юридичний, комунікаційний і розділ соцпрацівника і психолога. Презентувати його плануємо в червні.

**ОКСАНА ЕПЕЛЬ, СУДДЯ-РЕЧНИК
ШОСТОГО АПЕЛЯЦІЙНОГО
АДМІНІСТРАТИВНОГО СУДУ,
ПОЧЕСНА ПРЕЗИДЕНТКА
АСОЦІАЦІЇ СОЦІАЛЬНОГО
РОЗВИТКУ ЧЕРЕЗ ПРАВО**

— Хочу привернути вашу увагу до проблем при вирішенні спорів соціального характеру, спорів між суб'єктами владних повноважень. Бо саме до компетенції адміністратив-

Джерело фото uk.wikipedia.org

них судів віднесені такі спори. Коли я сиджу в суддівському кріслі, переді мною люди, які прийшли за вирішенням дуже важливих для них питань — пенсії, статусу учасників АТО або бойових дій, чорнобильці, безліч інших незахищених верств населення. Чому вони йдуть до суду. Так, суд — це арбітр, остаточна інституція, що вирішує спір. Але в чому ж проблема в державі, що в нас тисячі спорів, які потребують вирішення. Люди скаржаться, що суди довго не вирішують їхні питання. Я винесу за дужки цю полеміку. Хоч обговорити проблематику комплексно і пошукати шляхи її вирішення, залучаючи до процесів державотворення не тільки працівників, дотичних до розвитку професії фахівця соціальної сфери, а й народних депутатів, науковців, навіть суддів. Ми вже протягом багатьох років є лідерами Європейського суду з прав людини щодо невиконання судових рішень. Особливо судових рішень, винесених саме судами адміністративної юстиції. Тому що мало рішення, проголошеного іменем України, треба щоб це рішення було забезпечене державними коштами щодо виконання. Проблем безліч, а війна їх тільки підкреслила, вивернула назовні.

Уже під час війни Президент України підписав закон про адміністративну процедуру з відтермінуванням до 15 грудня 2023 року. Тож сім місяців залишилося до того, як органи і служби, до яких відноситься соціальна

сфера, мають запрацювати за європейськими стандартами. Судді адміністративної юстиції вітали цей закон. Завданнями і кодексом судочинства визначено, що саме перевіряють адміністративні суди під час розгляду справи. Зокрема, чи повно, всебічно, прозоро, з дотриманням прав особи діяв суб'єкт владних повноважень. Чи забезпечував він широке коло прав, щоб розгляд був відповідний і демократичний.

Наша Асоціація соціального розвитку через право розробляє план комплексного вирішення цих питань. Проблема держави в тому, що вона фрагментарно вихоплювала якусь проблему, намагаючись її вирішити. А це так не працює. Процеси державотворення взаємопов'язані, це єдиний організм. Неможливо сьогодні казати, що ми тут в цій територіальній громаді чи в Ужгороді, чи в Києві щось вирішимо і воно запрацює. Так не буває. Під час реформи децентралізації відповідальність за надання базових соціальних послуг була покладена на бюджети місцевих громад. Витримали це тільки сильні громади з розвинутим бюджетом. Слабкі громади змушені були закривати комунальні заклади. Триває шалений відтік кадрів. І сьогодні ми констатуємо, що суспільство через війну ще більше потребує реалізації і забезпечення соціальних прав, проблем стало більше, а фахівців соціальної сфери мало. Десь їх взагалі немає. А закон набуває чинності 15 грудня, і суди будуть під іншим кутом і прискіпливіше розглядати, як забезпечувалися права. А нема з кого питати, чи вони забезпечувалися. Тому ми розробили стратегію разом із Міносвіти, Мінсоцполітики, Мінветеранів, бо вирішувати питання треба комплексно. Щоб показати дію цієї стратегії на практиці, ми запустимо її як пілотний проєкт на порталі «Допомога Закарпаття». Це дасть можливість реалізації соціальних прав мешканцям регіону та внутрішньо переміщеним особам. А також допоможе виявити можливі помилки.

Джерело фото <http://psmva.gov.ua>

РУСЛАН ПРИХОДЬКО, ДИРЕКТОР ДЕПАРТАМЕНТУ СОЦІАЛЬНОГО ЗАХИСТУ МІНІСТЕРСТВА У СПРАВАХ ВЕТЕРАНІВ УКРАЇНИ

— Міністерство у справах ветеранів є центральним органом виконавчої влади і головним у системі центральних органів виконавчої влади, які здійснюють соціальний захист учасників бойових дій, ветеранів війни, осіб з інвалідністю внаслідок війни та членів родин загиблих захисників і захисниць України. Тому для нас питання організації надання соціальних послуг дуже важливе і чутливе. Хочу зазначити, що станом на сьогодні на виконання рішення прем'єр-міністра України ми запроваджуємо Інститут помічника ветерана, тобто ветеранських менторів, які будуть працювати наразі в чотирьох пілотних областях — Львівській, Дніпропетровській, Миколаївській, Вінницькій. Це будуть відібрані особи, які виявлять бажання, пройдуть спеціальну фахову підготовку в закладах вищої освіти на базі центрів ветеранського розвитку і в подальшому будуть працевлаштовані в комунальні установи.

Щодо тематики про низький рівень оплати праці соціальних працівників, яка піднімається під час дискусії. Ми розраховуємо, що рівень заробітної плати для ветеранських помічників становитиме 14–16 тисяч гривень. Спільно з колегами з Міністерства соціальної політики ми ведемо багато перемовин у частині розмежування відповідних повноважень — які функції, на яких етапах і для яких категорій мають здійснювати соціальні працівники, а які повноваження мають здійснювати ветеранські

помічники. Є ще багато питань невпорядкованості навіть у положеннях наших міністерств, у нинішній законодавчій базі. Тому всі ці речі ми приводимо до спільного знаменника, щоб створити якісну систему, в якій відповідні належні працівники будуть взаємодіювати своєю діяльністю одне одного і створять ефективну систему соціального захисту.

Хочу зазначити, що загалом в системі ветеранської політики є дуже складне питання, яке побудоване самим Законом України «Про статус ветеранів війни та гарантії їх соціального захисту». Закон старий, доповнювався впродовж часу незалежності України, починаючи з 1994 року. І нині це перелік норм, які не мають ні економічного підґрунтя, ні відповідних механізмів реалізації. Зараз ми напрацьовуємо якісні механізми надання тих послуг і державних гарантій, що передбачені нинішнім законодавством, щоб зробити їх доступними і можливими для всіх. Для цього працюємо над створенням «єдиних вікон» для ветеранів війни в системі центрів надання адміністративних послуг як єдиних точок входу, де ветерани та члени родин загиблих могли б отримати і подати будь-які документи на широкий спектр адміністративних, публічних та соціальних послуг. До цієї роботи долучаємо наші центри надання безоплатної правової допомоги, які також є потужними стейкхолдерами, мають велику мережу. Думаю, також будемо відпрацьовувати всі кейси із соціальними працівниками, оскільки дуже багато, на жаль, ветеранів є особами з інвалідністю і потребують додаткової опіки держави — і на центральному рівні, і на місцевому — від органів самоврядування.

ПЕТРО ДОБРОМІЛЬСЬКИЙ, ЗАСТУПНИК ГОЛОВИ ЗАКАРПАТСЬКОЇ ОВА

— Соціальна сфера — це теж певним чином передова, де ми стикаємося з проблемами та людьми, які мають потребу в допомозі. Ми маємо розробити механізм, щоб ефективно вирішувати ці проблеми. Головна цінність держави — люди. І потрібно, щоб вони отримували найширший спектр послуг, які держава може надати.

Джерело фото: фейсбук-сторінка Петра Добромільського

Закарпаття розробляє різні моделі соцдопомоги. Однією з них є портал «Допомога Закарпаття». Ми розуміємо, що треба відходити від черг, застарілих підходів. На порталі ми вже запровадили декілька послуг, Людина може туди зайти, підвантажити всі свої документи й отримати відповідну послугу. Найближчим часом відбудеться презентація розширення спектра послуг. Усі програми, що працюють в області за фінансування обласного або місцевих бюджетів і державної підтримки, будуть на порталі. Це скоротить обробку документів, буде чітко надана можливість отримати людям ту чи іншу послугу за допомогою portalу.

За даними мобільних операторів, на Закарпатті від початку широкомасштабної війни перебували 377 тисяч внутрішньо переміщених осіб. Крім того, в регіоні є велика кількість соціально незахищених людей, а з початком російського вторгнення їхня незахищеність зростає. Проблема в тому, що навіть на місцевому рівні роль соціального працівника багатьма недооцінена, немає розуміння суті цієї професії, наскільки це важливий сегмент. Крім того, додається ще й питання ментального психічного здоров'я, яким опікується перша леді Олена Зеленська. Це серйозний драйвер, який із різними підходами та залученням світових практик впроваджуватиметься на території всієї країни. Роботи багато, фахівців не вистачає, а ті що працюють, не мають чіткої мотивації розвиватися в цій сфері. Середня зарплати в регіоні — близько 9 тисяч

гривень. У територіальних громадах після децентралізації коштів виявилось більше, і зарплати в них вищі, але не вистачає фахівців. Найбільше навантаження отримали органи соцзахисту району і області. Зараз у нас на реєстрації 141 тисяча людей, які постраждали від війни. Всі нарахування щодо цих внутрішнього переміщених осіб проводяться спеціалістами на рівні району і області. Багато хто з них планує звільнитися, і це коловальна проблема. Багато людей з відповідним фаховим рівнем, але вони не є працівниками соціальної сфери. Їх можна було б перекваліфікувати за державною програмою. Тих, хто має бажання, має покликання, розуміє цю сферу.

У фахівців таке велике навантаження, вони щодня в процесі роботи стикаються з реальними кейсами, з проблемами людей, і настає професійне вигорання. Тому підтримка спеціалістів соцсфери надзвичайно важлива.

Родини військовослужбовців, загиблих, зниклих, полонених — люди, яким треба приділити максимальну увагу й надати всі види послуг. Ми розробили комплексну програму з підтримки сімей військових, поранених, загиблих. Виділено досить потужне фінансування, і на порталі можна звертатися й отримувати відповідну допомогу. Цю сферу ми будемо максимально розширювати. Щоб людина не збирала документи, а фахівець визначив потреби, зібрав потрібні документи і направив у відповідну установу.

Усі напрацьовані пропозиції ми надамо в Міністерство соціальної політики для того, щоб, можливо, треба буде внести відповідні зміни в законодавство. Бо ми працюємо «в полі», можемо бачимо проблеми, стикаємося з ними безпосередньо.

Мусить бути механізм чіткого впливу і реакції на ту територіальну громаду, яка вперто не хоче розвивати в себе соціальну сферу. Маємо купу листування з такими громадами. Це не тому, що вони не мають фахівців соціальної сфери, а тому, що не мають бажання цю проблему вирішувати. Тут нам у допомогу є Національна сервісна служба, але й вона не має дієвого механізму впливу на таку бездіяльність.

Психологічне відновлення людей необхідне, щоб спрацювало й інфраструктурне відновлення країни, — психологиня Марта Пивоваренко

Тетяна Порхун,
виpusкова редакторка

Про психологічні травми внаслідок війни, їх наслідки й неусвідомлення масштабів потреби, вплив психологічного стану населення на темпи відновлення країни, про те, що важливо враховувати територіальним громадам, фахівцям соціальної сфери в процесах психологічного відновлення ветеранів та що допомагає українцям переживати шокуючий досвід розповіла «Соціальній справі» в ексклюзивному інтерв'ю Марта Пивоваренко, експертка з якості психотерапевтичних, психологічних послуг у Фонді народонаселення ООН в Україні (UNFPA), співзасновниця професійної спілки Development Foundation.

— Мільйони українців — на фронті та в тилу — зазнають психологічних травм через війну. Як це позначатиметься в подальшому на їхнє мирне життя?

— Близько 14 мільйонів українців потребуватимуть тієї чи іншої психологічної послуги після закінчення війни. Таку цифру озвучили експерти Всесвітньої організації охорони здоров'я цього року. Не всі ці 14 мільйонів потребуватимуть серйозної психотерапевтичної допомоги. Частина з них буде достатньо психосоціальної підтримки. І працівники соціальної сфери будуть вкрай необхідні у вирішенні цього питання. Тобто зняття певних соціальних проблем сильно впливатиме на те, що постраждали особи, включно з дітьми, «не застрягатимуть» у процесі відновлення, не матимуть тривалих наслідків на здоров'я або соціальних проблем, наприклад, ненависті до держави, оточуючих. Частина з них можуть знадобитися і медикаментозні методи лікування. Тому їхній психологічний стан матиме значний вплив на те, як вони після війни будуть відбудовувати своє житло і країну.

Фахівці соціальної сфери у західних країнах — це основа для допомоги тим, хто пережив важкий травматичний досвід. Клінічні соціальні

Психологічна травма — це реакція на пережиту травматичну подію, настільки жахливу й неочікувану, що викликала проблеми відновлення. Це могло статися з вами або ви могли бути свідком події, або це сталося з рідними чи друзями. Наприклад, це може бути аварія, пожежа, стихійне лихо, фізичний або сексуальний напад чи насильство, війна, вбивство або самогубство. Також травматична інформація може завдати проблем під час проведення вами рятувальних робіт на місці травматичної події або якщо під час виконання професійних обов'язків ви постійно бачите шокуючу інформацію. Тривалий гостроемоційний, стресовий вплив споглядання руйнувань також веде до накопичувального ефекту травмування.

Стрес - це стан психічної напруги, що виникає в процесі діяльності в складних, важких умовах і є нормальною реакцією організму. Невеликі дози стресу навіть корисні.

працівники — це найбільш поширена на Заході професія у сфері психічного здоров'я та психосоціальної підтримки, яка надає, зокрема, і психотерапевтичну допомогу.

У країнах, де триває війна, різко зростає потреба в послугах з відновлення психічного здоров'я населення. Адже є стрес-провоковані проблеми, погіршення загального стану здоров'я людей. І на відновлення потрібно досить багато часу. У плані розуміння, що таке посттравматичний стресовий розлад, його додаткові наслідки, включно з депресією та іншими довготривалими психологічними проблемами, наша держава відстає років на 30, порівняно зі світовими дослідженнями. США користуються п'ятим виданням Діагностичного та статистичного керівництва з психічних розладів (DSM-5-TR™, APA),

а Україна в медичній практиці спирається на Європейську базу, тобто Міжнародний класифікатор хвороб МКХ-11, що набув чинності 1 січня 2022 року і ще не є загальнозживаним. МКХ-10 (ICD-10) прийнятий класифікацією для кодування медичних захворювань ВООЗ і введений в дію у 1993 році та тривалий час не переглядався. Тож дослідження та світова практика діагностики значно відстає у нас від діагностики, наприклад, посттравматичного стресу чи депресії у США.

— Чи є державні програми, спрямовані на психологічне відновлення людей? Наскільки вони ефективні?

— Ключове питання для України — розробка політики, спрямованої на психологічне відновлення людей, постраждалих від війни. Те, що перша леді країни Олена Зеленська взялася за цю проблему, свідчить про її надзвичайну важливість. Призначено віцепрем'єра з питань відновлення, маємо План з відновлення України. Але, на жаль, він не містить компоненту відновлення саме психічного здоров'я. Тобто процеси уряду й Офісу йдуть дещо паралельно. Відновлення наш уряд розглядає більше в контексті фізичного відновлення будівель, інфраструктури, доріг. Навіть підготовлена документація щодо забезпечення інклюзивних потреб, але не розглядається психологічний компонент. Можливо, це поки що. Адже проблеми фізичного здоров'я і психічного не можна відокремлювати. Відновлення має бути цілісним. Бо психологічно відновлена людина, навіть, якщо має інвалідність, зможе працювати.

Дослідження останніх 30 років дозволили побачити, що посттравматичні наслідки війни помилково вважались раніше невиліковними. А терапії першого вибору, тобто когнітивно-процесуальна, пролонгована експозиційна терапія і EMDR, розглядають ПТСР, депресію та інші подібні наслідки швидше як проблему відновлення. Звісно,

що більшість людей, які пережили найстрашніше, здебільшого відновлюються навіть без додаткової допомоги тільки тому, що здатність нашого тіла до відновлення дуже висока. Адже війни на нашій території, на жаль, відбувалися й раніше. Тисячу років тому наші предки теж воювали і більша частина їх змогли повернутися до повноцінного життя самостійно. Тож відновлення проходить у більшості природно і не потребує психотерапії. Але сучасні дослідження показують, що з деяких причин відновлення може не відбуватись, тоді ми це діагностуємо як ПТСР. Отже, змінилось розуміння ПТСР як проблеми саме «відновлення». Психотерапія зараз вивчає «точку застрягання» в цьому процесі та долає їх разом із клієнтом.

Когнітивно-процесуальний підхід вважається найрезультативнішим інструментом для лікування таких наслідків. Терапія спрямована на усунення перешкод на шляху відновлення, щоб людині допомогти далі відновитись природним чином. Якщо не лікувати посттравматичний стрес, то травма залишається і погіршує якість життя цілої родини. Дослідження Єльської школи медицини у США свідчать, що непролікований ПТСР може перетворюватись у вразливість, яка передається дитині. Таке явище в Україні ми спостерігали після Голодомору і Другої світової. Змінювалося наше сприйняття світу, розвивалася віктимність — відчуття жертви у цілої нації. Тож варто врахувати, що у дітей війни переживання травматичного досвіду в майбутньому теж буде збільшувати ризики розвитку посттравматичного стресового розладу навіть за нормального відновлення зараз. І ми знову можемо отримати «проблему на покоління».

Другий згаданий вид терапії — пролонгована експозиційна терапія. Вона націлена на реструктуризацію закарбованих жахливих картин, які споглядала людина під час війни. Мета — забрати травматичну наповненість таких картин і, відповідно,

пов'язані з постійним проживанням їх проблем. Третій вид — EMDR-терапія. Теж ефективний і швидкодіючий метод роботи з травмою навіть у час триваючого конфлікту, що запускає природній механізм самозцілення психіки. Але після певного періоду часу може знадобитись додаткове терапевтичне втручання, якщо війна спричинила до зміни у переконаннях постраждалої особи і вона відчуває постійні негативні емоції що впливають із них.

Далеко не всім постраждалим в Україні знадобляться терапевтична допомога. Вони потрібні тій категорії людей, які не відновилися під час попередніх допомог — психосоціальних інтервенцій, підтримуючих послуг у громадах. Нам треба підготувати дуже велику кількість спеціалістів, щоб вони могли працювати з психосоціальними інструментами. Нам треба швидше впроваджувати передовий науковий досвід у цій сфері. І це варто робити вже зараз, не відкладаючи до перемоги. Також важливо розбудовувати сервіси, які вже працюють, — мобільні бригади, гарячі лінії. Велика кількість сервісів, що працюють зараз, надають послуги онлайн.

— Сьогодні важко знайти в країні громаду, де б не було втрат через війну — людських, ресурсних, територіальних. Це негативно позначається на психологічному стані людей. Як це впливатиме на темпи відновлення країни?

— Так, у нас зараз немає громади, в якій не говорять про втрати — країни, особисті чи в родині. Спостерігаємо колективну травму. Є прояви геноциду з боку окупаційних військ. Ворог своєю пропагандою, знищенням нашої інфраструктури й міст, катуваннями людей, депортацією дітей націлівся на психологічний стан українців. Це все технології. Адже залякування громади, в яку повернеться людина, яку піддавали тортурам, згвалтуванню, знищували психологічно в полоні — це, зокрема, і метод впливу на тих, хто спілку-

ватиметься з цією людиною. Чутиме її історію, бачитиме важкі травми чи ампутації. Тому треба пам'ятати, що це — технологія ведення війни. І наше завдання передусім націлюватись на відновлення родин, які пережили найжахливіше горе. Бо без психологічного відновлення людей не спрацює й інфраструктурне відновлення країни. Коли люди хворіють, то нема кому відновлювати.

Насамперед потрібно працювати з найважчими категоріями постраждалих, включно з ветеранами війни, бо вони наші герої. Це честь — допомогти їм і повернути до нормального життя в суспільстві. Якщо ми не будемо терміново відновлювати ветеранів, то кожен, хто завтра йтиме на фронт, думатимуть, що потім до кінця життя матимуть психологічні проблеми. Відновлюючи ветеранів, членів їхніх родин, ми доводимо всьому суспільству, що патріотизм — це не самогубство, можна подолати найгірші ситуації і весь передовий досвід буде застосований для цього. Тоді матимемо обороноздатність і готовність боронити державу, бо буде розуміння що вона потім потурбується про тебе, зокрема, забезпечить найкращу психологічну допомогу.

— Що важливо враховувати територіальним громадам, фахівцям соціальної сфери у процесах психологічного відновлення ветеранів, біженців, людей, які перебували в окупації?

— Якщо при спілкуванні з цими категоріями людей якісь певні теми викликають у них надто сильні емоційні реакції, то, ймовірно, за цим криється якийсь важкий досвід. Важливо не ігнорувати це, не вважати особливістю характеру. Не списувати на «східний менталітет» або трансляцію міфів про правильне чи неправильне реагування на горе. Ми ж не знали цю людину раніше, до 2014 року. Можливо, такі реакції — це наслідок того, з чим вона стикнулася в житті. Це може не бути наслідком того, з чим вона стикнула-

ся вчора. Бо посттравматичний стресовий розлад не має строку давності. Ця травма могла бути в підлітковому віці або в 2014–2015 роках, але тоді цій людині ніхто не надав допомогу і тому все триває або і наростають проблеми. І з часом розвивається ПТСР, депресія, тривожність (людина наче «на голках»). Можливо, вже має поведінкові розлади, пов'язані зі споживанням алкоголю, бо не отримала вчасно необхідної допомоги, шукала способи розради й почала пити з горя. Ми забуваємо, що 1990-ті роки на Західній Україні минули в 90-х, а на Донбасі вони тривали до кінця 2013-го року. Там доти вбивали в перестрілках, там більше негативного привозилося з росії. Ми це пам'ятаємо, але не пов'язуємо з теперішньою поведінкою людини. Тобто потрібно більше розуміння, що в державі відбуваються страшні події, які мають глибокий травматичний вплив на здоров'я, свідомість людей. Тож коли в розмові соціального працівника з потерпілим, який звернувся по допомогу, щось викликає підвищені емоції, то варто на це звернути посилену увагу, бо можливо там і криється той травматичний досвід, який людина уникає розповісти вже багато років. Коли є, наприклад, скарги на порушення сну, то направлення до психолога буде доречним. Бо часто соціальні працівники є першими, хто помічає психологічну проблему. Звертайте увагу на людей, у яких змінюється поведінка і вони стають більш ізольованими. Варто залучати їх у суспільні інтервенції, активності громади.

— Є думки, що психотравми можуть передаватися оточуючим. Чи потрібна психосоціальна підтримка працівникам соціальної сфери?

— Потрібна. І з двох причин. Перша — фахівці соцсфери, які зараз працюють в Україні, також отримують персональний травматичний стрес. Тому що вони також є учасниками трагічних подій, що відбуваються в країні. Тобто кожен фахівець, який надає послуги чи допомогу,

має дружину чи сина, чи чоловіка, чи родича, котрі також є споживачами таких послуг. Спеціаліст щодня теж отримує психологічні травми — чує сирени, читає повідомлення від рідного з фронту. Перебуває в епіцентрі подій війни. Тож отримує подвійне навантаження — і сам переживає травматичні ситуації, і треба знайти сили допомогти пережити їх іншим. Це дуже важко. З другого боку, у працівників психосоціальної сфери розвиватиметься резильєнтність — здатність зберігати у важких ситуаціях стабільний рівень психологічного і фізичного функціонування. Тож навчання фахівців допоможе і розвитку резильєнтності.

Друга причина — це вторинна травматизація, «кола травми». Бо фахівці, працюючи з постраждалими, беруть на себе частину їхнього досвіду. Певна його частка поширюється і на тих, хто допомагає його подолати. Це доведено у дослідженнях фахівцями, що працювали у проєктах під час теракту 11 вересня в США. Вони звернули увагу, що люди, які рятували, допомагали іншим справлятися зі стресом, теж травмувалися. Тоді й заговорили про першу психологічну допомогу і що якнайшвидше реагування після катастрофи може запобігти розвитку ПТСР як хронічного стану.

У світі була проведена велика кількість досліджень щодо реагування на вторинну травматизацію. Система роботи з цього питання в різних країнах працює по-різному. Наведу приклад польської системи: там зробили обов'язковим компонент супервізії для кризових інтервентів, тобто для тих, хто допомагає іншим у кризових ситуаціях. Супервізія — один із методів підвищення кваліфікації у формі професійного консультування й аналізу доцільності та якості використовуваних практичних підходів і методів психотерапії. У Польщі супервізію для кризових фахівців гарантує держава безкоштовно. Якщо спеціаліст не бере супервізію, його вважають профнепридатним і не дозволяють практикувати. Бо поляки помітили,

що працювати з важкими темами — це ризик для здоров'я фахівця, а це невигідно державі. Вона вкладає гроші в підготовку кризового інтерна, він не отримує супервізії — начебто економія — але він хворіє і помирає. Виходить, держава спалює гроші. Україні також було б добре скористатися подібним досвідом.

На жаль, за деякий час Україна матиме велику кількість фахівців соціальної сфери, психологів, юристів, які страждатимуть від депресій, бо психологічна шкода травматичного досвіду постраждалих осіб не була врахована. Їхня підготовка не передбачала питання емпатійного вигорання, їх не попереджали, що працюючи з психологічними травмами, вони теж потерпатимуть від симптомів, включно з соматичними і схожих на горе, втрату, посттравматичний стрес. Тож державі треба терміново подбати про спеціальну додаткову підготовку фахівців соціальної сфери.

— Що, на вашу думку, допомагає українцям переживати такий шокуючий досвід?

— Голодомор, Друга світова війна, системні чистки — вони знищували націю, підмивали основи нашої державності. Але велика кількість людей, долаючи цей травматичний досвід, за цей тривалий час набула здатність боронитися — обороняти душу, щоб пускати тепло всередину. І ця унікальна здатність, підкріплена генетичним прагненням свободи, зміцнювалася й посилювалася. Ми маємо навіть традиції як навички допомагати собі. Згадаймо колісанки. Щоб їх виконувати, треба глибоко дихати, затримувати подих. Це наші дихальні техніки. Ці методи справляння з'являлися, бо на них був запит, потреба. Сьогодні в науці є термін на позначення людей, які пережили травматичний стрес, горе, втрати і від цього стали тільки кращими — це називають посттравматичне зростання. Тобто травматичний досвід — не завжди зло. Частині людей вдалося, і так буде нині, використати досвід для зростання.

Вишивання — це теж наша метод самозцілення, медитація, щоб впоратися з травматичним досвідом. Дрібна моторика рук добре допомагає заспокоїтись. Є приклад — в одному із сіл жінки вишивали лише чорним, тому що в якомусь із боїв загинули всі їхні чоловіки. Така вишиванка уособлювала горювання, прийняття жалоби й допомогу, щоб пройти через неї. У нас це в традиціях вмонтоване. І те що зараз відбувається лягає на ґрунт тих традицій, нам їх варто пригадувати і застосовувати.

Ми — мережева країна. Мережевість — сильна сторона українського народу. Немає сенсу знищувати якусь велику громадську організацію, бо замість неї виникнуть сотня інших. Тобто ми підтримуємо одне одного. Ми не є ієрархічною державою, тому в нас Майдани. Саме це дає нам ресурси для боротьби з ієрархічним ворогом.

— Зараз стрес тримає нас у тонусі, а після війни опірність організму різко знизиться і будемо відчувати виснаження, нагадають про себе хронічні хвороби. Багато людей потребуватимуть медичної допомоги. Як державі підготуватися до цього?

— Статистика свідчить, що приблизно дві третини загиблих внаслідок Другої світової померли після того, як війна завершилася: від хронічних захворювань, які вони набули у воєнні часи. Причина — стрес і його наслідки. Стрес дуже впливає на гормональну систему людини. Вона побудована на принципі ваги виживання. Нашому тілу вижити важливіше, ніж той стан, в якому ми виживемо. Під час великого стресу дуже просідає робота імунної системи, тобто тіло припиняє боротися з хворобами, бо не має на це сил. Всі другорядні функції вимикаються, доки триває виживання. Нам варто врахувати цю біологічну властивість — знати, розрахувати, прокалькульовати. Тому зараз як ніколи треба рахувати постраждалих, тих, хто має психологічні симптоми тощо. Дуже багато треба ста-

тистики вести, щоб підготувати нашу систему охорони здоров'я до закінчення війни, бо тоді з'явиться величезна кількість хворих. І це мають бути не просто ідеї, а протоколи лікування. Як тільки припиняються бойові дії в певному районі, одразу готуємо ліжко-місця, відповідних спеціалістів, медикаменти тощо. Система охорони здоров'я має бути готова до напливу й лікування людей. Наші міжнародні партнери починають розуміти, що недостатньо робити підтримку й допомогу лише на територію, підконтрольну Україні, а треба готуватися, що люди з тимчасово окупованих територій стануть деокупованими й масово звертатимуться по медичні послуги. Якщо є найменша можливість допомагати онлайн чи в інший спосіб, треба допомагати потерпілим від сексуального насильства та інших звірств. Бо навіть доба має значення, коли людина отримує віл-інфекцію. Якщо одразу надати їй меддопомогу, то ризик захворіти на СНІД може знизитися до нуля, а якщо не отримати вчасно, то будуть роки дорогого лікування і купа психологічних проблем. Тому вже зараз треба враховувати проблеми населення в окупованих районах. Бо це наші люди, вони не переїхали на підконтрольну Україні територію з різних особистих причин — хтось доглядає хворого, хтось виконує потрібну країні роботу.

— Досвід яких країн у системі надання психологічної допомоги став би в нагоді для України?

— Країнам, в яких не думають про соціальну роботу, ігнорують або недофінансовують цю сферу, доводиться посилювати поліцію. В районах міст США, де неорганізовані сервіси соціальних працівників або вони мають велике навантаження, там високий рівень злочинності, з якою треба боротися. Якщо немає соціальних послуг, люди починають вдаватися до крайнощів. І владі все одно доводиться вкладати кошти, але вже в боротьбу з наслідками, а не з превенцією.

У США міністерство охорони здо-

ров'я та Департамент ветеранських справ мають свої окремі системи охорони здоров'я. Таким чином вони враховують потреби кожного з цієї цільової аудиторії. Не конкурують між собою, а доповнюють — синхронізують протоколи лікування, проводять зустрічі. Міноборони і Департамент ветеранських справ — найдорожчі для держави інституції в США. А в Департаменті ветеранських справ найдорожчою є частина охорони здоров'я — фізичного і психологічного. І дуже багато інновацій цього відомства приносять користь решті держави. Загалом дослідження які замовляє Пентагон з оборонними цілями, потім часто впроваджується в інші сфери країни. Дослідження в галузі оборони працюють також на зовсім інші гуманітарні напрямки. Цей приклад показує: якщо ми хочемо бути обороноздатними, то маємо більше уваги і фінансування приділяти саме цим міністерствам.

Жителі тимчасово окупованих територій чи зони бойових дій реєструють місце проживання за спрощеною процедурою

Світлана Шевчук,
журналістка

2 червня набув чинності [Закон України 3054-ІХ](#) «Про внесення змін до деяких законів України щодо окремих питань оформлення документів, що посвідчують особу та підтверджують громадянство України, документів, що посвідчують особу та підтверджують її спеціальний статус, а також внесення відомостей про зареєстроване або задеклароване місце проживання на тимчасово окупованій Російською Федерацією території України та на територіях, на яких ведуться (велися) бойові дії». Верховна Рада прийняла його 11 квітня 2023 року, 3 травня набули чинності окремі положення.

Ініціатором законопроекту щодо спрощення процедури реєстрації місця проживання для осіб, житло яких розташоване на тимчасово окупованій території або на територіях, де тривають (тривали) бойові дії, є Прем'єр-міністр України Денис Шмигаль. Головним комітетом Верховної Ради України, що працював над документом, є комітет з питань прав людини, деокупації та реінтеграції тимчасово окупованих територій України, національних меншин і міжнародних відносин.

Закон вніс зміни до кількох законів, а саме:

- ▶ «Про забезпечення прав і свобод громадян та правовий ре-

жим на тимчасово окупованій території України»;

- ▶ «Про тимчасові заходи на період проведення антитерористичної операції»;
- ▶ «Про забезпечення прав і свобод внутрішньо переміщених осіб»;
- ▶ «Про надання публічних (електронних публічних) послуг щодо декларування та реєстрації місця проживання в Україні».

Зміни до законів мають на меті врегулювати низку питань у сфері захисту прав та свобод населення, яке постраждало у зв'язку зі збройною агресією проти України, а саме:

- ▶ визначити категорію осіб, для якої встановлюються особливі правила щодо декларування/реєстрації місця проживання відповідно до поточної ситуації;
- ▶ забезпечити можливість усім постраждалим оформлювати, обмінювати документи, що посвідчують особу та підтверджують громадянство України, або документи, що посвідчують особу та підтверджують її спеціальний статус, а також вклеювати фотокартки при досягненні відповідного віку за місцем звернення;
- ▶ усунути правову колізію, що виникла в законодавстві щодо зареєстрованого місця проживання неповнолітніх осіб на тимчасово окупованій території.

Документ дозволив врегулювати норми Закону № 1916-ІХ та Закону № 1871-ІХ, які не узгоджувалися між собою. Відтепер на період тимчасової окупації російською федерацією території України, зареєстрованим місцем

Джерело: <http://www.kyivpost.com/ukraine-news/ukraine-passports>

проживання неповнолітніх осіб пропонується вважати зареєстроване місце проживання їхніх батьків або інших законних представників чи одного з них, з ким проживає неповнолітня особа. У разі, якщо місце проживання батьків або інших законних представників дитини зареєстровано або задекларовано за різними адресами, подається письмова заява законного представника, з яким мешкає дитина.

Для реєстрації/декларування місця проживання дитини можуть використовуватись:

- ▶ документи, що підтверджують право на проживання;
- ▶ інформація з Державного реєстру речових прав на нерухоме майно про таке житло;
- ▶ відомості про задеклароване/зареєстроване місце проживання батьків або інших законних представників чи одного з них, внесених до документів, що посвідчують особу та підтверджують громадянство України;
- ▶ відомості про задеклароване/зареєстроване місце проживання батьків або інших законних представників чи одного з них, внесених до відомчої інформаційної системи.

Дата внесення інформації про місце проживання дитини визначається за заявою батьків або інших законних

представників чи одного з них у письмовій формі. Зазначена дата не може передувати даті складання органами державної реєстрації актів цивільного стану актового запису про народження дитини, даті реєстрації місця проживання батьків та інших законних представників або одного з них.

У Законі також передбачено, що:

- ▶ особа, місце проживання якої зареєстроване або задеклароване в житлі, розташованому на ТОТ або на територіях, де тривають (тривали) бойові дії, може задекларувати або зареєструвати місце свого проживання без зняття з реєстрації місця свого попереднього проживання;
- ▶ такі особи можуть оформити, обміняти документи, що посвідчують особу та підтверджують громадянство України, або документи, що посвідчують особу та підтверджують її спеціальний статус, вклеїти фото при досягненні відповідного віку в паспорт громадянина України, звернувшись до центрального органу виконавчої влади, що реалізує державну політику в сферах міграції (імміграції та еміграції).

Очікується, що закон сприятиме захисту прав громадян України, в тому числі дітей, і спростить їхній доступ до соціальних, адміністративних та інших гарантованих державою послуг.

Що змінилось у працевлаштуванні осіб з інвалідністю

Світлана Шевчук,
журналістка

Верховна Рада 246 голосами народних депутатів ухвалила за основу законопроект 5344-д «Про внесення змін до деяких законів України щодо забезпечення прав осіб з інвалідністю на працю».

На сьогодні лише близько 20 % людей з інвалідністю забезпечені роботою. Натомість у країнах Європейського Союзу цей показник у середньому перевищує 55 %. Філософія проекту полягає, зокрема, у зміні системи покарань за невиконання нормативу працевлаштування на мотиваційні механізми підтримки роботодавців, які забезпечують роботою осіб з інвалідністю.

Основні новації законопроекту:

- ▶ поширення системи працевлаштування осіб з інвалідністю не лише на приватний, а й на публічний сектор;
- ▶ цільове використання коштів спеціального фонду винятково на працевлаштування людей з інвалідністю;
- ▶ розширення категорій підприємств, які можуть отримати фінансову підтримку для забезпечення працевлаштування осіб з інвалідністю;
- ▶ підприємства, які відповідають визначеним критеріям, можуть отримати статус підприємств трудової інтеграції;
- ▶ залучення до механізму працевлаштування осіб з інвалідністю приватних рекрутингових агенцій;

- ▶ обов'язкове включення до механізму працевлаштування соціальних послуг (соціального супроводу на робочому місці, персонального асистента, перекладу жестовою мовою та інші).

У [Пояснювальній записці](#) до проекту йдеться: «Ратифікувавши Конвенцію ООН «Про права інвалідів» та Конвенцію МОП № 142 «Про професійну орієнтацію та професійну підготовку в галузі розвитку людських ресурсів», Україна взяла на себе зобов'язання забезпечувати право осіб з інвалідністю на самостійність і повну участь у житті суспільства, вживати заходів для реалізації права на освіту й професійну підготовку, сприяти їх доступу до відкритого ринку праці. **Україна має забезпечувати і заохочувати реалізацію права на працю осіб з інвалідністю шляхом впровадження, у тому числі в законодавчому порядку, належних заходів, спрямованих на:**

- ▶ розширення можливостей для індивідуальної трудової діяльності, підприємництва, розвитку кооперативів і організації власної справи; прийняття осіб з інвалідністю на роботу в державному секторі;
- ▶ здійснення для осіб з інвалідністю заходів розумного пристосування робочого місця;
- ▶ стимулювання найму осіб з інвалідністю у приватному секторі;
- ▶ заохочення набуття вказаними особами досвіду роботи в умовах відкритого ринку праці;
- ▶ заохочення програм професійної реабілітації, збереження робочих місць і повернення осіб з інвалідністю на роботу.

Автори проекту закону (народні депутати України — члени Комітету з питань соціальної політики та захисту прав ветеранів) зазначають, що

одним із пріоритетів державної політики в Україні є забезпечення розвитку інклюзивного ринку праці з метою підвищення рівня працевлаштування осіб з інвалідністю. Однак на сьогодні рівень працевлаштування осіб з інвалідністю є вкрай низьким: лише близько 17 % осіб з інвалідністю були працевлаштованими у 2021 році.

Здійснення заходів щодо сприяння працевлаштуванню осіб з інвалідністю належить до завдань Фонду соціального захисту осіб з інвалідністю та Державної служби зайнятості. Проте в 2021 році не було профінансовано створення жодного спеціального робочого місця для працевлаштування особи з інвалідністю, а фінансування заходів сприяння самозайнятості осіб з інвалідністю шляхом надання одnorазової фінансової допомоги для організації підприємницької діяльності було реалізовано для 1 особи з 10 запланованих. В умовах воєнного стану проблема буде загострюватися, оскільки кількість людей з інвалідністю зростатиме, а завданням держави повинно бути не лише надання соціальних виплат і послуг, а й максимально можливе сприяння їхній економічній самостійності.

Додатковою проблемою автори документу вважають відсутність у чинному законодавстві України реальних стимулів для роботодавця щодо працевлаштування осіб з інвалідністю, недостатні стимули для заохочення людей з інвалідністю до зайнятості. Усі ці фактори призводять до того, що такі люди не можуть працевлаштуватися.

Водночас досвід іноземних країн свідчить, що створення сприятливих умов для роботодавців у вигляді пільг, фінансової допомоги, тощо, безпосередньо впливає на рівень забезпечення такими особами працевлаштування людей з інвалідністю.

ОСНОВНІ ПОЛОЖЕННЯ ЗАКОНОПРОЄКТУ

Законопроектом пропонується створити сприятливі умови для працевлаштування людей з інвалідністю, в тому числі шляхом впровадження апробованих в інших країнах підходів

до розвитку стимулюючих механізмів для роботодавців, розширення можливостей для осіб з інвалідністю.

Задля цього запроваджується сплата цільового внеску замість адміністративно-господарських санкцій за невиконання нормативу працевлаштування. Внесок передбачається в меншому розмірі, порівняно з розміром адміністративно-господарських санкцій, але обов'язок його сплати встановлюється для всіх категорій роботодавців приватного та публічного сектору.

З метою забезпечення фінансової спроможності держави здійснювати заходи сприяння працевлаштуванню осіб з інвалідністю передбачається створення спеціального фонду державного бюджету шляхом накопичення внесків роботодавців. Кошти спеціального фонду будуть витрачатися виключно на реалізацію заходів із працевлаштування людей з інвалідністю.

Кошти з державного цільового фонду соціального захисту осіб з інвалідністю можуть використовуватися винятково для:

- ▶ надання роботодавцям дотацій/компенсацій витрат на заходи розумного пристосування;
- ▶ фінансування надання соціальних послуг у сфері зайнятості осіб з інвалідністю та заходів сприяння зайнятості осіб з інвалідністю, у тому числі для забезпечення надання соціальних послуг соціального супроводу при працевлаштуванні та на робочому місці, а також послуг персонального асистента на робочому місці;
- ▶ надання дотацій/компенсацій витрат роботодавця на організацію професійного навчання працівників — осіб з інвалідністю;
- ▶ здійснення заходів реабілітації осіб з інвалідністю/забезпечення допоміжними засобами реабілітації людей з інвалідністю, які передбачені індивідуальною програмою реабілітації, та необхідні для сприяння працевлаштуванню такої особи, в тому числі шляхом здійснення заходів розумного пристосування;

- ▶ забезпечення зайнятості осіб з інвалідністю, які не можуть бути працевлаштованими через недієздатність або через відсутність відповідних рекомендацій у розділі «трудова реабілітація» індивідуальної програми реабілітації, шляхом гарантованого фінансування соціальної послуги «соціально-трудова адаптація»;
- ▶ надання фінансової допомоги на створення та діяльність підприємств захищеного працевлаштування та організації особою з інвалідністю підприємницької діяльності;
- ▶ надання фінансової допомоги підприємствам/підприємцям трудової інтеграції осіб з інвалідністю;
- ▶ фінансування витрат на навчання осіб з інвалідністю.

ЗБЕРЕЖЕННЯ ТРУДОВИХ ВІДНОСИН З РОБОТОДАВЦЕМ

У законопроекті впроваджується підхід до гарантованого для працівника збереження трудових відносин із роботодавцем, якщо з працівником стався нещасний випадок на виробництві/професійне захворювання. Роботодавець у такому випадку повинен забезпечити повернення на роботу (службу) працівника та зобов'язаний здійснити для цього всі необхідні заходи розумного пристосування протягом 15 днів з дня повідомлення особи з інвалідністю про готовність повернутись до роботи.

Ці норми не застосовуються, якщо єдиною причиною нещасного випадку на виробництві було порушення працівником вимог з охорони та безпеки праці або нещасний випадок стався з працівником, який перебував у стані алкогольного, токсичного чи наркотичного сп'яніння.

Роботодавець, який не виконав зобов'язання, повинен компенсувати працівнику втрачений заробіток у трикратному розмірі середньої заробітної плати, яку отримують працівники відповідного роботодавця за весь період невиконання зобов'язань

щодо забезпечення повернення на роботу особи з інвалідністю, але не більше ніж за 6 місяців.

Зваживши на успішний досвід європейських країн, законопроектом передбачено обов'язкове надання людям з інвалідністю соціальних послуг (соціального супроводу на робочому місці, персонального асистента, перекладу жестовою мовою та інші), які є складовою процесу працевлаштування таких осіб.

ЩОМІСЯЧНИЙ ВНЕСОК ДЛЯ РОБОТОДАВЦІВ

Роботодавців, які використовують працю щонайменше 25 працівників, зобов'язують щомісяця сплачувати внесок на підтримку працевлаштування осіб з інвалідністю. Розмір внеску дорівнюватиме добутку 40 % середньої місячної заробітної плати, яку отримують працівники платника внеску, та різниці між кількістю осіб, що забезпечує виконання платником внеску нормативу робочих місць для працевлаштування осіб з інвалідністю, та кількістю фактично працевлаштованих осіб з інвалідністю.

Для платників внеску встановлять норматив робочих місць для працевлаштування осіб з інвалідністю у розмірі 4 % середньооблікової кількості осіб штатного облікового складу за місяць із розрахунку повного робочого часу.

Внесок не входить до системи оподаткування. Його збір здійснюватиметься до державного цільового фонду соціального захисту осіб з інвалідністю в обов'язковому порядку та на регулярній основі. Платники внеску будуть зобов'язані сплачувати внесок, нарахований за календарний місяць, не пізніше 20-го числа наступного місяця та подавати щокварталу звітність про сплату до територіальних органів центрального органу виконавчої влади, який реалізує державну податкову політику, державну політику з адміністрування єдиного внеску на загальнообов'язкове державне соціальне страхування.

Від сплати щомісячного внеску на підтримку працевлаштування осіб з інвалідністю звільнятимуть:

- ▶ реабілітаційні заклади та надавачів соціальних послуг;
- ▶ хоспіси;
- ▶ державні, комунальні та недержавні підприємства, установи, організації, єдиним предметом діяльності яких є реабілітація осіб з інвалідністю, навчання таких осіб або догляд за ними.

У період дії воєнного стану розмір внеску на підтримку працевлаштування осіб з інвалідністю планують встановити на рівні 50 % розміру.

ПІДПРИЄМСТВО ТРУДОВОЇ ІНТЕГРАЦІЇ ОСІБ З ІНВАЛІДНІСТЮ

Водночас роботодавці, які проводять діяльність упродовж останніх 12 місяців, з яких упродовж 6 місяців працевлаштували осіб з інвалідністю на повний робочий час, набувають статус підприємства/підприємця трудової інтеграції осіб з інвалідністю, якщо:

- а) рівень зайнятості осіб з інвалідністю становить щонайменше 50 % зайнятих, у тому числі не менше 20 % загальної кількості зайнятих осіб — це люди з інвалідністю I та II групи, або
 - б) рівень зайнятості осіб з інвалідністю I чи II груп по зору та внаслідок інтелектуальних і психічних порушень становить щонайменше 30 % загальної кількості зайнятих осіб;
- ▶ приміщення та робочі місця:
 - а) відповідають вимогам охорони та безпеки праці;
 - б) доступні для людей з інвалідністю внаслідок їх розумного пристосування, зокрема, через облаштування доступних санітарно-гігієнічних, побутових приміщень загального користування та шляхів їх сполучення;
 - ▶ у разі потреби, особам з інвалідністю забезпечується соціальна послуга персонального асистента, соціальна послуга соціального супроводу на робочому місці,

надається невідкладна та спеціалізована медична допомога, консультативно-реабілітаційні послуги;

- ▶ заробітна плата для людей з інвалідністю перевищує мінімальну заробітну плату.

Підприємства/підприємці трудової інтеграції осіб з інвалідністю мають право на пільги зі сплати податків і зборів, відповідно до законів України щодо податків та зборів, на отримання позик, поворотної та безповоротної фінансової допомоги, дотацій у порядку, визначеному Кабінетом Міністрів України.

ПІДПРИЄМСТВО ЗАХИЩЕНОГО ПРАЦЕВЛАШТУВАННЯ

Також юридична особа, незалежно від організаційно-правової форми, форми власності та підпорядкування, чи фізична особа з метою сприяння професійній, трудовій та соціальній реабілітації осіб з інвалідністю можуть засновувати підприємства захищеного працевлаштування, що здійснюють некомерційну господарську діяльність.

Статус підприємства захищеного працевлаштування набувається, якщо:

1. кількість працевлаштованих осіб з інвалідністю I групи перевищує 70 % загальної кількості зайнятих, або з інвалідністю II групи внаслідок інтелектуальних та психічних порушень перевищує 35 % загального числа зайнятих осіб;
2. приміщення та робочі місця:
 - ▶ відповідають вимогам охорони та безпеки праці;
 - ▶ доступні для осіб з інвалідністю внаслідок їх розумного пристосування, в тому числі через облаштування доступних санітарно-гігієнічних, побутових приміщень загального користування та шляхів їх сполучення;
 - ▶ у разі потреби, особам з інвалідністю забезпечується соціальна послуга персонального асистента, соціальна послуга соціального

супроводу на робочому місці, надається невідкладна та спеціалізована медична допомога, консультативно-реабілітаційні послуги;

- ▶ орган місцевого самоврядування надав позитивний висновок про необхідність створення підприємства захищеного працевлаштування, крім випадку, коли таке підприємство створюється органами місцевого самоврядування;
- ▶ доходи, отримані від діяльності підприємства, скеровуються винятково на розвиток підприємства;
- ▶ підприємство не має на меті отримання прибутку та не здійснює діяльність, пов'язану з виробництвом та реалізацією підакцизних товарів.

Підприємства захищеного працевлаштування мають право на пільги зі сплати податків і зборів, відповідно до законів України щодо податків та зборів, на отримання позик, поворотної та безповоротної фінансової допомоги, дотацій.

На майно та кошти підприємства захищеного працевлаштування не може бути звернено стягнення у судовому чи адміністративному порядку, воно не може бути обтяжене у будь-який інший спосіб.

МІСЦЕВІ ЦІЛЬОВІ ФОНДИ

Проект закону також передбачає, що органи місцевого самоврядування мають право утворювати цільові фонди для реалізації місцевих програм соціального захисту осіб з інвалідністю, які є складовою спеціального фонду відповідного місцевого бюджету. У межах місцевих програм можуть надавати:

- ▶ фінансову підтримку роботодавцям на заходи розумного пристосування;
- ▶ фінансову допомогу на створення та діяльність підприємств захищеного працевлаштування;
- ▶ фінансову допомогу підприємствам/підприємцям трудової інтеграції осіб з інвалідністю.

ФОНД СОЦІАЛЬНОГО ЗАХИСТУ ОСІБ З ІНВАЛІДНІСТЮ

Нова норма, яку вводить законопроект: розпорядником коштів державного цільового фонду соціального захисту осіб з інвалідністю є Фонд соціального захисту осіб з інвалідністю. Зокрема, у [Порівняльній таблиці до проекту](#) зазначено, що Фонд соціального захисту осіб з інвалідністю:

- ▶ реалізує державну політику у сфері працевлаштування осіб з інвалідністю;
- ▶ здійснює виплати коштів державного цільового фонду соціального захисту осіб з інвалідністю відповідно до цього закону;
- ▶ розробляє і реалізовує державні програми працевлаштування осіб з інвалідністю;
- ▶ здійснює фінансування забезпечення осіб допоміжними засобами реабілітації;
- ▶ здійснює інші повноваження, визначені законодавством.

ЗАХОДИ РОЗУМНОГО ПРИСТОСУВАННЯ

Ще одна нова норма — Стаття 17-1. Відповідно до неї, роботодавці за рахунок коштів державного цільового фонду соціального захисту осіб з інвалідністю або за рахунок власних коштів, інших джерел, не заборонених законодавством, з метою створення для людей з інвалідністю рівних умов отримати роботу, працювати, проходити професійне навчання та здобувати підвищення на роботі (службі), у разі потреби, здійснюють заходи розумного пристосування, що стосуються, зокрема, але не виключно:

- ▶ внесення модифікацій та коректив до будівель та приміщень з метою приведення їх у стан, коли ними можуть користуватися особи з інвалідністю;
- ▶ модифікації існуючого та придбання додаткового обладнання та/або допоміжних засобів, необхідних для виконання роботи (служби) особою з інвалідністю;

- ▶ перенесення робочого або навчального місця до іншого зручного для особи з інвалідністю приміщення чи поверху, надання дозволу на виконання певної роботи дистанційно, в тому числі з дому;
- ▶ розробки робочої друкованої інформації (пам'яток, інструкцій, технологічних карток, графіків тощо) у 23 доступних форматах, зокрема, легкого читання шрифтом Брайля та розміщення такої інформації у доступних місцях, а також надання усної інформації (її повторення) з регулярністю, визначеною у залежності від потреби особи з інвалідністю із застосуванням простої мови;
- ▶ звуження змісту та/чи зменшення обсягу трудових обов'язків за посадою, яку займає особа з інвалідністю;
- ▶ зміни робочого або навчального графіка особи з інвалідністю, зокрема, запровадження скороченої тривалості робочого часу при одночасному збереженні розміру оплати праці на рівні повного відпрацювання загальної норми тривалості робочого часу, гнучкого графіка роботи, надання додаткових перерв для заняття фізичними вправами або відпочинку, які включаються у робочий час тощо;
- ▶ внесення змін до виробничих процедур, навчального плану, стандартів;
- ▶ переведення особи з інвалідністю за її згодою на іншу роботу чи посаду, зокрема, у випадках, коли жодне розумне пристосування не здатне уможливити ефективно та незалежно виконання функціональних обов'язків на займаній посаді;
- ▶ надання асистента/залучення соціальної послуги персонального асистента або залучення інших працівників для надання допомоги під час виконання трудових обов'язків, прийняття рішень, здійснення робочих комунікацій тощо;
- ▶ надання послуг перекладу жестовою мовою тощо.

Заходи розумного пристосування не повинні накладати на роботодавця надмірний чи невикорисний тягар, тобто такий, що недостатньо компенсується заходами фінансових державних гарантій сприяння зайнятості людей з інвалідністю. При визначенні оцінюють такі фактори, як:

- ▶ можливість практичного втілення необхідних заходів, їх вплив на процес виробництва;
- ▶ характер і вартість розумного пристосування;
- ▶ загальні фінансові та матеріальні ресурси роботодавця, що зобов'язаний забезпечити розумне пристосування;
- ▶ кількість вже працевлаштованих осіб з інвалідністю;
- ▶ передбачувана тривалість трудового договору, контракту про проходження служби, укладення яких очікується тощо.

Витрати роботодавцю на заходи розумного пристосування компенсуються або дотуються Фондом соціального захисту осіб з інвалідністю.

Відмовляючи в укладенні трудового договору людині з інвалідністю, роботодавець зобов'язаний повідомити її причини відмови у письмовій формі або у формі електронного документу, відповідно до Закону України «Про електронні документи та електронний документообіг».

ПРОГНОЗ РЕЗУЛЬТАТІВ

Автори ініціативи прогнозують, що прийняття законопроекту забезпечить на належному рівні, з урахуванням досвіду країн ЄС, реалізацію особами з інвалідністю свого права на працю.

За результатами реалізації законопроекту планується досягти вищої зайнятості осіб з інвалідністю, збільшити кількість цільових надходжень до державного бюджету для соціального захисту людей з інвалідністю, розвантажити судову систему України від спорів, пов'язаних зі стягненням адміністративно-господарських санкцій за невиконання квоти на працевлаштування, зменшити кількість державних витраток на судові витрати.

Кабмін оновив порядок призначення субсидій

Сергій Коробкін,
журналіст

Останнім часом сталося чимало змін в порядку надання пільг на оплату житлово-комунальних послуг. Змінилися і деякі умови призначення субсидій, і механізм їх оформлення.

Так, Кабмін ухвалив [постанову № 340 «Про внесення змін до деяких постанов Кабінету Міністрів України щодо надання окремих видів грошової допомоги, пільг і житлових субсидій»](#). Зміни торкнулися семи раніше ухвалених постанов і порядків, більшість яких стосується саме надання пільг на оплату житлово-комунальних послуг.

Як [повідомили](#) в Пенсійному фонді України, ухвалені зміни передбачають, зокрема:

- ▶ можливість призначення субсидії особам, які не менше місяця перебували в полоні, що підтверджується відповідними відомостями та/або документами;
- ▶ у разі, коли зареєстроване/заявлене або фактичне місце проживання відмінне від адреси домогосподарства, під час призначення житлової субсидії не враховуються доходи осіб, які перебувають у полоні або вважаються безвісно відсутніми за рішенням суду, або мають правовий статус осіб, зниклих безвісти;
- ▶ можливість надавати у відомостях про особу адресу, за якою вона [задекларована](#) (раніше

передбачалося використання лише зареєстрованого та фактичного місця проживання). При цьому житлова субсидія може призначатися тільки за одним місцем проживання людини — зареєстрованим, заявленим або фактичним;

- ▶ для розрахунку розміру житлових субсидій в опалювальний сезон домогосподарствам, які внаслідок збройної агресії російської федерації проти України залишилися без централізованого постачання теплової енергії та/або постачання природного газу і для обігріву житлових приміщень використовують побутові електроприлади, застосовуються соціальні нормативи на комунальну послугу з постачання та розподілу електричної енергії для індивідуального опалення (якщо домогосподарства розташовані на територіях, де ведуться чи велися бойові дії або тимчасово окупованих територіях, визначених у наказі Мініреінтеграції від 22 грудня 2022 року [№ 309](#));
- ▶ обмеження строку, що надається для виправлення помилки в заяві та/або декларації на час хвороби заявника — відтепер такий строк можна продовжувати на час хвороби субсидіанта, але не довше ніж до дня закінчення опалювального або неопалювального сезону;
- ▶ зобов'язання протягом 30 календарних днів інформувати уповноважений орган, якщо особа зі складу домогосподарства або член сім'ї особи зі складу домогосподарства перебували за кордоном сукуп-

но більш як 60 днів у періоді, за який враховуються доходи.

Разом з тим уточнюється, що:

- ▶ **реєстрація місця проживання** передбачає подання заяви про реєстрацію місця проживання до реєстру територіальної громади в паперовій формі;
- ▶ **декларація місця проживання** передбачає подання декларації про місце проживання в електронній формі до Єдиного державного веб-порталу електронних послуг із подальшим внесенням такої інформації до реєстру територіальної громади.

Більшість змін, пов'язаних із запровадженням зазначених новацій, реалізовується органами Пенсійного фонду України без звернення громадян. Однак деяким одержувачам житлових субсидій для оформлення виплати з урахуванням нових умов і тим самим збільшення її розміру все-таки потрібно звертатися до Фонду. Зокрема, це стосується представників домогосподарств, у складі яких є особи, що перебувають/перебували в полоні, і це підтверджується відомостями та/або документами, наданими уповноваженими органами державної влади, органами місцевого самоврядування, державними реєстраторами, суб'єктами державної реєстрації, установами та організаціями в порядку та випадках, визначених законодавством.

Також громадянам, які отримують субсидії, варто пам'ятати про необхідність інформувати органи ПФУ щодо змін у майновому стані чи складі родини, якщо це впливає на призначення субсидії.

[Постановою № 340](#) також доповнено [Порядок надання пільг на оплату житлово-комунальних послуг, придбання твердого палива і скрапленого газу у грошовій формі](#), затверджений постановою Кабінету Міністрів від 17 квітня 2019 року № 373.

Новим пунктом передбачено механізм повернення невикланих

сум пільг, які обліковувалися на рахунку пільговиків станом на 1 червня 2022 року. Мова йде про рахунки, щодо яких не було звернень про їх виплати. Якщо облік таких рахунків припинено 20 грудня 2022 року і гроші повернуто Ощадбанком на рахунок Мінсоцполітики, то такі кошти можуть бути виплачені пільговикам органами ПФУ протягом квітня-вересня 2023 року після відповідного звернення.

Для отримання невикланих сум пільг пільговик подає до органу ПФУ заяву довільної форми, у якій обов'язково зазначає:

- ▶ назву документа, що дає право на пільги, його серію та номер (за наявності), ким видано документ і дату його видачі (з пред'явленням оригіналу зазначеного документа або електронного посвідчення ветерана);
- ▶ реєстраційний номер облікової картки платника податків;
- ▶ документ, що посвідчує особу;
- ▶ номер рахунку (за стандартом IBAN) та найменування банку, в якому відкрито рахунок.

На підставі поданих пільговиками заяв ПФУ формує щомісяця суму невикланих пільг, що підлягає виплаті, та включає її до заявки щодо потреби в коштах на виплату пільг на оплату житлово-комунальних послуг, яка формується відповідно до [пункту 14](#) Порядку використання коштів, передбачених у державному бюджеті для підтримки малозабезпечених сімей, затвердженого постановою Кабінету Міністрів від 30 грудня 2022 року.

У разі смерті пільговика, на обліковому записі якого станом на 1 червня 2022 року обліковувалися залишки коштів, член його сім'ї, на якого поширювалися пільги і відомості про якого внесено до Реєстру, може отримати такі кошти, звернувшись до органу Пенсійного фонду із заявою довільної форми та відповідними копіями документів, а також копією свідоцтва про смерть.

ЩО ЗМІНИЛОСЯ?

Додано нову можливість подавати **спрощену заяву**, стане доступною після технічної реалізації ПФУ

Послаблено критерії до надання субсидій для прийомних та багатодітних сімей і сімей осіб з інвалідністю

Громадяни, які перебувають **за кордоном понад 60 днів**, не враховуватимуться у складі домогосподарств при визначенні соціальних нормативів і доходів для нарахування субсидії. Більше родин зможуть отримати житлову субсидію.

ОФОРМИТИ СУБСИДІЮ СТАНЕ ПРОСТІШЕ

13 червня 2023 року Кабмін ухвалив [постанову № 601](#), що дає можливість у рамках експериментального проєкту максимально спростити процедуру звернення громадян за субсидією і забезпечити її швидке призначення.

Як повідомили в Міністерстві соціальної політики, спрощений механізм звільнить громадян від потреби збирати довідки й витрачати час на заповнення декларації для оформлення пільги на оплату комунальних послуг.

Уповноваженому члену родини треба буде тільки подати спрощену заяву, в якій зазначити інформацію про членів домогосподарства, на яких має бути призначено субсидію, місце проживання та реквізити рахунку, на який мають зараховуватись субсидії у випадку призначення. Далі органи ПФУ з офіційних джерел інформації са-

мостійно здійснять збір та обробку відомостей, необхідних для призначення виплати.

Фізично відвідувати ПФУ для подання спрощеної заяви не потрібно. Час, який витрачає людина чи родина на призначення соціальних допомог, буде мінімізовано, а процес подання заяви — максимально автоматизовано.

В електронній формі спрощене звернення можна буде подати в онлайн-кабінеті на [веб-порталі ПФУ](#), у мобільному додатку ПФУ, на [Порталі «Дія»](#). Це не вимагає очікування в чергах, мінімізує людський фактор та ймовірність допущення помилок.

Також спрощене звернення можна буде надіслати поштою або подати через сервісні центри Пенсійного фонду України, уповноважених посадових осіб виконавчого органу сільської, селищної, міської ради відповідної територіальної громади, ЦНАП, що не обмежує населення в способах звернення.

Подати спрощену заяву можна буде після технічної реалізації цього механізму з боку ПФУ. Skorистатися ним напередодні опалювального сезону зможуть усі потенційні субсидіанти.

Водночас залишається можливість звернення з повним пакетом документів за діючим нині механізмом, якщо в заявника є таке бажання. Тобто кількість каналів, за якими можна звертатися по виплаті, не зменшується, а навпаки, розширюється, в тому числі з урахуванням віку, звичок та рівня цифрової грамотності потенційних субсидіантів.

«Одним з завдань Мінсоцполітики є спрощення механізмів взаємодії громадян і держави у сфері соціального захисту. Ми працюємо над тим, щоб побудувати ефективну, прозору і доступну соціальну підтримку, у тому числі, й у смартфоні. Прийнята постанова — важливий крок у цьому напрямку. Адже вона передбачає, що збір всієї інформації, необхідної для призначення субсидії, тепер буде завданням держави, а не громадян», — підкреслила перша заступниця міністра соціальної політики Дарія Марчак.

ОСНОВНІ ПРИНЦИПИ ДІЇ НОВОГО МЕХАНІЗМУ

- ▶ Українці зможуть подавати спрощені заяви на призначення житлової субсидії «в один клік». Це буде можливо зробити в онлайн режимі, одним із зазначених вище способів. За бажанням подавати документи можна і традиційним способом у відділеннях ПФУ, ЦНАПах тощо.
- ▶ Форма заяви максимально спрощується. Необхідно буде внести лише інформацію про членів вашого домогосподарства, адресу проживання (за якою мають нараховуватись субсидії) та рахунок в банку (у форматі IBAN), на який бажаєте отримувати виплату. Потім визначити зручний для себе канал для комунікації та підписати спрощену заяву за допомогою кваліфікованого елек-

тронного підпису (КЕП) або підпису (якщо заява — паперова).

- ▶ Решту інформації ПФУ отримуватиме з реєстрів та баз даних державного сегменту завдяки автоматизованому обміну інформацією.
- ▶ Протягом 10 робочих днів триватиме перевірка домогосподарства на відповідність вимогам, передбаченим для призначення житлової субсидії, та формування заповненої (замість заявника) повної форми заяви і декларації по кожному домогосподарству.
- ▶ За результатами розгляду спрощеної заяви та сформованих на основі інформації з реєстрів та баз даних заяви і декларації орган ПФУ прийме рішення про призначення і розмір житлової субсидії (або відмову) і повідомить про це громадянина.
- ▶ Якщо за результатами формування декларації, буде з'ясовано, що з певних причин родина не може претендувати на отримання субсидій, заявник матиме 14 днів, щоб на підставі підтвердних документів спростувати (доповнити) відомості з офіційних джерел інформації. Після перевірки фактів, викладених в уточнених документах заявника, ПФУ може змінити своє рішення на позитивне. Про це заявника буде поінформовано додатково.

Також, відповідно до прийнятої постанови, для забезпечення житловими субсидіями найбільш вразливих верств населення:

- ▶ спрощено критерії їх отримання для прийомних та багатодітних сімей, сімей, у яких на початок місяця, з якого призначається субсидія, проживають троє і більше дітей, а також сімей, до складу яких входить особа з інвалідністю. Так, при призначенні житлової субсидії не враховуватиметься наявність в таких родин автівок,

ЖИТЛОВА СУБСИДІЯ «В ОДИН КЛІК»

Джерело: Міністерство соціальної політики

які є не предметом розкоші, а життєво необхідною річчю;

- ▶ не враховуватимуться до сукупного доходу домогосподарств доходи членів родини, які перебувають за кордоном понад 60 днів. В Міністерстві нагадують, що розрахунок розміру житлової субсидії здійснюється індивідуально для кожного домогосподарства. Відтепер члени родини, які виїхали за кордон, не враховуватимуться при визначенні соціальних нормативів і доходів для нарахування субсидії. Відповідно, це покращить можливості отримати субсидію для родин, які проживають в Україні, а члени сім'ї — за кор-

доном (проте отримують заробітну плату в Україні);

- ▶ продовжено на рік існуючий механізм нарахування та виплат житлових субсидій і пільг на оплату ЖКП українцям, житло яких перебуває в зоні активних бойових дій чи під окупацією. Держава продовжить спрямовувати кошти отримувачам субсидій в регіонах, де органи соцзахисту не мають змоги працювати. У таких випадках нарахування відбувається відповідно до даних, які є в реєстрах отримувачів Єдиної інформаційної системи соціальної сфери. А кошти зараховуються на банківську картку.

В Україні запровадили інститут помічника ветерана

Тетяна Порхун,
випускова редакторка

1 липня стартує пілотний проєкт зі впровадження в Україні інституту помічника ветерана. Відповідний проєкт постанови Кабінету Міністрів «Про реалізацію експериментального проєкту щодо запровадження інституту помічника ветерана у системі переходу від військової служби до цивільного життя» прийнято на засіданні Уряду 19 червня. Розробили проєкт фахівці Міністерства у справах ветеранів.

Ветеранська політика перебуває серед пріоритетів діяльності уряду. Адже після перемоги України у війні з росією додому у мирне життя одночасно повернеться більш як півтора мільйона захисників і захисниць. Це виклик для стійкості владних інституцій, які потрібно готувати вже сьогодні — навчати фахівців, працювати з роботодавцями, оптимізувати систему надання послуг. Завдання держави та суспільства — реінтегрувати захисників і захисниць у мирне життя у своїх громадах, створивши для цього всі необхідні умови.

Концепцію пілотного проєкту зі впровадження в Україні інституту помічника ветерана презентувала міністерка у справах ветеранів Юлія Лапутіна під час наради з головами районних військових адміністрацій, керівниками органів місцевого самоврядування в межах робочого візиту до Одещини. Проєкт за принципом «рівний-рівному» запрацює в чотирьох пілотних областях — Дніпропетровській, Львівській, Вінницькій та Миколаївській областях.

ЧОМУ ОБРАЛИ САМЕ ЦІ ПІЛОТНІ ОБЛАСТІ

«Дніпро — прифронтовий промисловий регіон, де багато військових частин. Тобто ще з 2014 року тут напрацьований великий досвід взаємодії з учасниками бойових дій. Львівщина має потужну реабілітаційну систему. Наразі в цьому регіоні відновлюються багато українських військових. Вінниця теж має певні рекреаційні можливості, також там є відповідні установи, що допоможуть навчити помічників ветеранів. Миколаїв — фронтний та прифронтовий регіон, де багато військових та їхніх родин», — пояснила очільниця Мінветеранів Юлія Лапутіна.

Решта областей за власною ініціативою зможуть долучитися до пілотного проєкту помічників ветеранів.

«Обрані області різні за економічним розвитком, за кількістю ветеранів та мобілізованих. Щоб відпрацювати і подивитися на слабкі місця, на ризики, що потрібно врахувати, аби згодом ефективно і результативно масштабувати цей проєкт по всій Україні», — зазначила генеральна директорка Директорату стратегічного планування та євроінтеграції Мінветеранів Світлана Березіна

У ЧОМУ ПОЛЯГАЄ ПРОБЛЕМА

В електронному реєстрі станом на 24 лютого 2022 року було зареєстровано близько півмільйона учасників бойових дій, осіб з інвалідністю та членів сімей загиблих. Після перемоги над росією ця цифра, за попередніми прогнозами, перевищить 4 мільйона осіб. Необхідно створити передумови для належної зустрічі захисників та адаптування їх до мирного життя. Адже шлях захисників і захисниць, які повертаються до цивільного життя, — це важливий етап. Він часто передбачає значні проблеми, починаючи від психологічної адапта-

ції, до впорядкування практичних аспектів, таких як отримання соціальних та адміністративних послуг, цивільної роботи, вивчення доступних навчальних ресурсів та підтримки. Все це вимагає сильного соціального зв'язку. З допомогою помічників, які вестимуть кожен конкретний кейс ветерана, цей перехідний етап може пройти значно ефективніше й успішно побудувати продуктивне цивільне життя.

ХТО МОЖЕ БУТИ ПОМІЧНИКОМ ВЕТЕРАНА

«У кожній територіальній громаді має бути людина, яка зможе налагодити діалог між ветераном і його родиною з державою, громадою, роботодавцем. Такою особою стане помічник ветерана. У громадах мають розуміти, скільки людей і якого фаху з цієї громади повернуться з війни, і які цивільні спеціальності потрібні в цій громаді. Від того, як ми зустрінемо наших воїнів і допоможемо їм інтегруватися в громаду, в родину, в економіку, залежить стійкість нашої держави», — пояснила Юлія Лапутіна.

Це мають бути фахівці, які зустрічатимуть ветерана чи ветеранку з фронту. Вони мають знати всі гарантії, права та можливості ветерана, володіти адвокаційними та комунікаційними навичками і буде емпатійним до цільової аудиторії.

26 червня Міністерство у справах ветеранів відкрило електронну подачу заяв на конкурсний відбір кандидатів на помічників ветерана в межах пілотного проєкту. Кандидат має бути громадяном України і володіти державною мовою. **Перевагу надаватимуть таким претендентам:**

- ▶ ветеранам війни, членам сім'ї ветерана, постраждалим учасникам Революції Гідності, членам сім'ї загиблого (померлого) ветерана, членам сім'ї загиблого (померлого) захисника чи захисниці України та тим, які перебувають на обліку в Єдиному державному реєстрі ветеранів війни;
- ▶ тим, хто має освіту не нижче молодшого бакалавра;

- ▶ тим, хто має Реєстраційний номер облікової картки платника податків (РНОКПП);
- ▶ хто відчуває сили стати центром ветеранського життя у своїй територіальній громаді.

Подавати заяву на конкурс потрібно через інформаційний портал **е-ветеран**.

Покрокова інструкція оформлення заяви на участь у проєкті «Помічник ветерана»

1. Перейдіть на інформаційний портал е-ветеран.
2. Зайдіть у розділ «Заява на участь у проєкті «Помічник ветерана».
3. Натисніть «Подати заяву».
4. Оберіть «паспорт» чи «ID-картка» та уважно внесіть дані.
5. Введіть дані про місце реєстрації. Зверніть увагу, якщо маєте приватний будинок, перед заповненням поставте позначку «приватний будинок».
6. Введіть контактні дані. Обов'язково вкажіть актуальний емейл для інформаційних листів
7. Якщо ваше фактичне місце проживання не збігається з місцем реєстрації, поставте позначку навпроти відповідного пункту та вкажіть фактичну адресу місця проживання
8. Введіть відомості про здобуту освіту та завантажте копію диплома.
9. Вкажіть ваш поточний статус. Якщо ви член сім'ї ветерана війни — зазначте, хто у вас в сім'ї має статус ветерана. Дані мають бути точні й коректні для швидкої перевірки.
10. Вкажіть бажане місце працевлаштування.
11. Надайте згоду на обробку та поширення персональних даних. Далі перевірте і підпишіть її за допомогою електронного цифрового підпису.

Після подачі заяви відбудеться онлайн-тестування та співбесіда, яку проводитиме комісія, утворена органом місцевого самоврядування. Вона складатиметься з представників ОМС, облдержадміністрації, інститутів громадянського суспільства та Мінветеранів.

Термін подання заяв — протягом двох тижнів з дня відкриття сервісу на порталі е-ветеран.

ВАЖЛИВО

Якщо заяву подає член сім'ї, ветеран має погодити її, наклавши свій електронний підпис. Відповідальність за достовірність відомостей у заяві, несе заявник. Її буде надіслано у Мінветеранів, де перевірять наявність статусу. Подати можна не більше однієї заяви від особи. Відправлену заву відредагувати не можна.

ЯК ПРАЦЮВАТИМЕ ІНСТИТУТ ПОМІЧНИКА ВЕТЕРАНА

Помічник буде фасилітувати діалог ветерана з органами, що надають сервіси. Особливо це важливо у віддалених регіонах, де немає психолога, лікаря. І щоб отримати соціальні послуги, людині треба їхати в інше місто. Ця інституція згодом діятиме на рівні громади.

«Ми створимо сервісні служби для ветеранів, які надаватимуть послуги і контролюватимуть діяльність менторів. А на рівні області хочемо створити спеціальний підрозділ чи департамент у справах ветеранів, який буде рівнозначний департаменту соціального захисту із департаментом охорони здоров'я. Щоб ми могли самостійно реалізувати цю політику в координації з іншими структурами. Якщо це буде ефективно, то будемо масштабувати цей проєкт на всю країну. Створюватимемо центри ветеранського розвитку, де вони отримуватимуть можливість опанувати цивільну спеціальність. А з урахуванням наявності менторів, будемо пропонувати, куди працевлаштувати ветерана — тобто це буде така маршрутизація людини. Всі ці речі створюватимуть екосистему ветерана — інфраструктуру ветеранської політики по всій країні», — додала міністерка у справах ветеранів.

Сервісні центри на рівні районів надаватимуть ветеранам послуги, в тому числі й в електронному форматі. Міністерство ветеранів підписало також меморандум з асоціацією ЦНАПів, аби там створили вікно для ветеранів.

«Інститут помічника ветерана функціонуватиме за принципом «рівний — рівному». До обов'язків помічника входить індивідуальний професійний супровід ветеранів у межах переходу від військової служби до цивільного життя. Йдеться про консультування, організаційну роботу, представлення інтересів тощо. Простою мовою — це спрямування та допомога в отриманні довідок, допомога в тому, де і як пройти програми підвищення кваліфікації або, наприклад, отримати підтвердження сертифікатом наявних навичок, куди працевлаштуватись та багато інших послуг», — розповіла Світлана Березіна.

Спочатку підготують і навчать 400 помічників ветеранів. Вони будуть саме з числа ветеранів або членів їхніх родин. Фінансування інституту помічника ветерана передбачено за кошти державного бюджету, місцевих бюджетів та за кошти партнерів з розвитку. Оплата праці здійснюватиметься згідно з актами надання таких послуг помічниками ветеранів.

ХТО МАТИМЕ ПРАВО НА ПОМІЧНИКА

Щоб отримати помічника, ветеран повинен бути учасником бойових дій. У нього має бути посвідчення.

«Але ми розуміємо, що не так швидко отримують посвідчення наші герої, коли повертаються. Тому відпрацьовано механізм, щоб вони вже мали координаційну підтримку наших помічників», — розповіла Березіна.

На одного помічника планується до 100 ветеранів. Для цього передбачається активне використання цифрових інструментів.

«Фізично поспілкуватися із сотнею людей, дізнатися їхні потреби, накреслити траєкторію, куди їм рухатись, дуже складно. Але з використанням цифрових інструментів — це реально», — сказала посадовиця.

Вона пояснила, що в громадах запрацюють сервісні офіси. Центр ветеранського розвитку несе функцію навчання, підвищення кваліфікації ветеранів та членів їхніх родин для успішного працевлаштування. А сервісні офіси будуть влаштовувати помічників і відповідати за контроль якості цих послуг.

У Зноб-Новгородській громаді працює Аграрна сервісна служба

Світлана Шевчук,
журналістка

Зноб-Новгородська селищна територіальна громада розташована в Шосткинському районі Сумської області. Об'єднує 28 невеликих сіл. У 2018 році налічувала трохи більше 4,5 тисячі мешканців. Зважаючи на розташування біля кордону з російською федерацією, пережила окупацію та потерпає від обстрілів.

Навесні цього року в громаді запрацювала Аграрна сервісна служба. Проект вдалося реалізувати завдяки співпраці з Програмою U-LEAD. А починалася робота з написання програми продовольчої безпеки.

Кабінет Міністрів України на початку повномасштабного вторгнення видав розпорядження від 29 квітня 2022 р. № 327-р щодо продовольчої безпеки в державі. Документ передбачає створення таких програм продовольчої безпеки органами місцевого самоврядування. Зноб-Новгородська ОТГ стала однією з громад, яку обрали Програма «U-LEAD з Європою» для надання допомоги. У рамках ініціативи експерти допомагали фахівцям громади знайти дієві інструменти реагування на виклики в продовольчій сфері, спричинені війною.

Начальник відділу фінансів, економічного розвитку та інвестицій виконкому Зноб-Новгородська ОТГ **Леонід Сотніков** розповів, що потреба розробити програму продовольчої безпеки була нагальною.

«Почали працювати над програмою у зв'язку з тим, що перші два мі-

сяці війни наша територія була окупована. Окупація була в легкій формі, ми перебували в тилу ворога. І логістичні маршрути доставки товарів першої необхідності були порушені. Після цього ми зрозуміли, що необхідно бути готовими до різних ситуацій. У серпні 2022 року почали роботу над програмою продовольчої безпеки. Проводили опитування населення, місцевих підприємців і виявили для себе певну проблему: соціально незахищені верстви забезпечені продуктами, за їхніми словами, в середньому на 59 відсотків», — каже Леонід Сотніков.

Для покращення продовольчої безпеки на території селищної громади в рамках програми запланували створити Аграрну сервісну службу. Її головними функціями бачили допомогу мешканцям з обробітком землі, самозабезпечення місцевих жителів продуктами, а відтак — мінімізацію наслідків війни.

«Програму ми писали за сприяння U-LEAD та за підтримки залученого експерта. Разом розробляли і проєкт Аграрної сервісної служби. Його вартість склала 1,4 мільйонів гривень. Реалізують ідею громадська спілка «Органічна Україна. Північ» та комунальне підприємство громади «Зноба-Благоустрій». Служба створена і діє як структурний підрозділ цього підприємства. Фінансує витрати U-LEAD», — уточнює посадовець.

За його словами, в рамках проєкту придбано мінітрактор із навісним обладнанням. Він уже надав у цьому сезоні послуги з обробітку землі для понад 50 домогосподарств.

«Ми сьогодні будемо майбутню ефективну роботу цієї служби. Чудово розуміємо, що одного мінітрактора, щоб надати послугу всім бажаючим, замало. Ми надали послуги з оранки

Джерело: Архів Зноб-Новгородської ОТГ

⇒ Аграрна сервісна служба в Зноб-Новгородській громаді допомагає місцевим мешканцям обробляти землю

землі та садіння картоплі 50 домогосподарствам. Плануємо наприкінці літа й на початку осені надавати послуги і з копання картоплі, а також із предзимового обробітку ґрунту. Це все на пільгових умовах. Але ж у нашому житті нічого безкоштовно не буває. Якщо для когось це безкоштовно, то все-одно хтось за це платить. Селищна рада закуповує дизельне паливо в рамках Програми продовольчої безпеки та передає його на Аграрну сервісну службу. А служба оплачує заробітну плату тракториста», — пояснює очільник відділу.

Головна цільова аудиторія проекту — малозабезпечені та сім'ї літніх людей, які з належною підтримкою могли би збільшити обсяги вирощування плодоовочевої продукції на власних земельних ділянках. Завдання проекту — максимальне охоплення таких домогосподарств і створення значно більшого прошарку населення громади, яке спроможне забезпечити себе власними продуктами і покращити свій майновий стан.

Для цього придбали трактор із навісним обладнанням вартістю 740 тисяч гривень, ноутбук, багатофункціональний пристрій, потужний павербанк.

«Основна причина, чому люди соціально незахищених категорій забезпечені продуктами харчування на 59 відсотків, це їхня низька платоспроможність. Продукти в торговельній мережі є, але враховуючи, де ми живемо, як вони доставляються — ціна висока. У порівнянні з містом Шостка, районний центр, у нашому селищі дорожче приблизно на 20 відсотків. А обробіток землі на сьогодні в нас коштує 100 гривень за 1 сотку. Простий підрахунок показує, що за 10 соток треба заплатити 1000 гривень. От бабуся з мінімальною пенсією починає на це збирати гроші ще з січня. А ми їй обробили безкоштовно. Звичайно, вона залишилася задоволена», — зауважує Леонід Сотніков.

І додає, що охопити допомогою усіх охочих не змогли. За планом реалізації проекту, на початковому етапі

експерт-агроном повинен був обійти щонайменше 300 домогосподарств, які підпадали під незахищені категорії. Поспілкуватися, з'ясувати потреби родини та особливості ґрунту на присадибній ділянці. Але, зважаючи на вимоги безпеки в прикордонній громаді, пішли іншим шляхом. Запропонували місцевим жителям прийти і самостійно заповнити спеціально розроблені анкети.

«Якщо в людини є свій мотоблок або її родич має такий, то ми послугу не надавали. У нас невеликі села, усі все знають одне про одного. Якщо людина може самостійно обробити свою земельну ділянку, то їй наша допомога не потрібна. Якби ми намагалися обробити землю всім 300 домогосподарств, то закінчили б, мабуть, у листопаді. Тому обирали найбільш вразливих, які максимально потребують допомоги», — уточнює начальник відділу фінансів.

Понад 50 домогосподарств увійшли до переліку. Проте етап придбання техніки та оформлення документів дещо затягнувся, тому Аграрна сервісна служба розпочала надавати послуги із запізненням приблизно на тиждень. На той момент дехто вже встиг самостійно обробити свої ділянки.

«Ті, кому надали послугу, задоволені однозначно. І на це є попит, мешканці зацікавлені. Але завжди будуть незадоволені. Наприклад, хто написав заяву, а послугу не отримав. Хоча ми аргументували свою відповідь. Але все одно це велика допомога місцевим мешканцям у сьогоднішніх умовах», — каже Леонід Сотніков.

Він додає, що також у рамках Програми продовольчої безпеки селищна рада придбала 3 тонни насінневої картоплі в Інституті картоплярства Національної академії аграрних наук України. Це сортова картопля другої репродукції, яку мешканці громади отримали безкоштовно. Також завдяки співпраці з іншими міжнародними організаціями отримали посівний матеріал, так би мовити, «борщового набору». Його також роздали 1500 домогосподарствам.

«Тобто ми населенню не тільки надаємо послугу з обробітку землі, а ще й даємо, що посадити. Вони мають доглядати, виростити. А потім ми ще й допоможемо викопати. Галузевий експерт-агроном консультує їх. Його контакти отримали всі, кому ми надавали послуги. Таким чином намагаємося сприяти підвищенню платоспроможності людей. У них з'являється можливість купити хліб, цукор інші товари першої необхідності. Раніше вони ці гроші витратили б на оплату за обробіток землі. А так зроблять певний запас товарів першої необхідності з магазину і виростять щось на городі. Так отримують продовольчий резерв. Адже ніхто не знає, якою буде наступна зима», — додає посадовець.

Про результати реалізації проєкту можна буде говорити восени, коли зберуть урожай. У перспективі Аграрна сервісна служба має можливість розширення сфери охоплення клієнтів. Планують, окрім надання послуг на пільгових умовах незахищеним верствам, налагодити роботу на комерційній основі.

«Ми сьогодні ведемо перемовини з іншою міжнародною організацією, щоб придбати ще один такий трактор. Якщо буде необхідність, говоритимемо з депутатським корпусом, із селищним головою, аби й бюджет допоміг. Звичайно, сьогодні наші бюджети обмежені.

Громада межує з російською федерацією. Ми — на кордоні, тому наша територія чи не щодня потерпає від обстрілів. Є великі ризики, тому населення мігрує, виїжджає. Але в перспективі ми віримо в те, що населення буде повертатися. Тому хочемо, щоб Аграрна сервісна служба розвивалася», — говорить Леонід Сотніков.

Він зауважив, що заходи проєкту містять ще й навчальну складову: сприяють створенню кооперативу навколо комунального підприємства на території громади, залучають до цього процесу дорадчі сервіси та населення.

«Одна з ідей цього проєкту — повернути увагу місцевих мешканців

до кооперації. Зламати їхнє хибне уявлення про кооператив, яке в них склалося з радянських часів. Адже сучасний кооператив є одним з інструментів розвитку економіки територіальних громад. А враховуючи те, що накоїли росіяни на Херсонщині, яка завжди була постачальником овочів по всій території України, ця ніша звільнилася. Якби ми змогли скооперуватися і налагодити в себе процес, то стали б постачальниками овочів на навколишні території, у ту ж саму Шостку. Але будемо дивитися на безпекову ситуацію», — ділиться напрацюваннями начальник відділу.

Втім, уже заплановані онлайн-тренінги для ознайомлення місцевих мешканців з особливостями роботи кооперативу, зі специфікою підприємницької діяльності.

Підтримка проєкту Програмою «U-LEAD з Європою» завершиться у жовтні. Проте громада рішуче налаштована продовжувати розвивати Аграрну сервісну службу. Тривають

перемовини з іншою організацією щодо придбання ще одного трактора. Навісного обладнання вистачить, і робота піде швидше.

«Якщо вартість трактора з навісним обладнанням 740 тисяч гривень, то без нього — 480 тисяч. Ми вже на практиці побачили, що перепляти то плуг, то диски, то картоплесаджалку займає багато часу. А так один трактор міг би обробляти землю плугом чи дисками, а другим за ним саджати картоплю. Так зможемо обробити більше ділянок, а отже надати послуги більшій кількості людей. І соціально незахищеним категоріям населення, і тим, хто буде готовий за це платити», — підсумовує Леонід Сотніков.

Він переконаний, що Програма продовольчої безпеки надзвичайно актуальна й корисна кожній громаді. Способи подолання криз, створення продовольчого резерву будуть для всіх різні. Але суть залишиться одна: належний рівень забезпечення продуктами.

Джерело: Архів Зноб-Новгородської ОТГ

⇒ Команда Аграрної сервісної служби (зліва направо): керівник проєкту, голова ГС «Органічна Україна. Північ» Андрій Мараховський, тракторист Олександр Линда, керівник підприємства «Зноба Благоустрій» Володимир Старіков, експерт-агроном проєкту Андрій Марченко.

Електронні сервіси соціальної сфери

Олена Линдюк,
докторка наук
з державного управління,
доцентка

На сайті Міністерства соціальної політики України в тестовому режимі працює [дашборд](#), який допоможе знайти і візуалізувати інформацію про надавачів соціальних послуг.

Відтепер отримувачі та надавачі соціальних послуг зможуть переглядати інформацію з Реєстру надавачів та отримувачів соціальних послуг Єдиної інформаційної системи соціальної сфери у зручному форматі. Із використанням фільтрів дашборду користувачі можуть переглянути основну інформацію про надавачів соціальних послуг, які працюють в Україні, зокрема: адресу, телефон, веб-сайт тощо.

Крім того, користувачі можуть фільтрувати інформацію про надавачів за регіоном, районом та територіальною громадою, а також здійснювати пошук за ЄДРПОУ, назвою надавача та видами соціальних послуг. Це допоможе користувачам знайти найближчу адресу надавача соціальних послуг та звернутися до нього особисто чи онлайн.

Ознайомитися з дашбордом можна за [посиланням](#).

02 травня 2023 року Міністерство соціальної політики України презентувало чат-бот «ТурБОТа про ВПО», який містить необхідну інформацію для внутрішньо переміщених осіб, зокрема з урахуванням їхньої етнічної та релігійної ідентичності. Зокрема, чат-бот містить корисну інформацію та посилання, які допоможуть переселенцям знайти житло в новому регіоні, отримати статус ВПО, розібратися,

як і де отримати допомогу, дізнатися актуальні вакансії та центри дозвілля для дітей, як знайти культові споруди, а також отримати покрокові інструкції, як діяти в незрозумілих ситуаціях.

Наразі чат-бот розроблений для чотирьох міст: Києва, Львова, Івано-Франківська та Чернівців. Щоб скористатися чат-ботом «ТурБОТа про ВПО», слід перейти за [посиланням](#).

Розпочав роботу у тестовому режимі чат-бот Державного центру зайнятості у Viber.

Щоб скористатися його послугами, спочатку необхідно знайти через пошукову стрічку у Viber чат-бот [«Вакансії ДСЗ»](#), потім обрати регіон, галузь та бажаний рівень заробітної плати. Інформація щодо актуальних вакансій буде надходити щодня, після 13:00. Скасувати підписку можна теж через цей бот.

Також є можливість самостійно здійснювати пошук роботи через єдиний портал вакансій та оформити підписку на вакансії у Telegram через інший бот.

Міністерство у справах ветеранів України підготувало **роз'яснення щодо отримання пільг учасниками бойових дій**.

Ознайомитися з роз'ясненням щодо основних кроків учасників бойових дій для отримання належних пільг та соціальних гарантій можна за [посиланням](#).

Міністерство у справах ветеранів України підготувало інфографіку з роз'ясненням щодо **призначення та виплати одноразової грошової допомоги у разі загибелі (смерті) або інвалідності деяких категорій осіб відповідно до Закону України «Про статус ветеранів війни, гарантії їх соціального захисту»**. Ознайомитися з роз'ясненням та зразками заяв можна за [посиланням](#).

Міністерство у справах ветеранів України підготувало інфографіку із *роз'ясненням щодо призначення та виплати одноразової грошової допомоги у разі загибелі (смерті) військовослужбовця або поліцейського в період дії воєнного стану*. Ознайомитися з роз'ясненням можна за [посиланням](#).

Міністерство у справах ветеранів України підготувало інфографіку з *роз'ясненням щодо призначення і виплати щомісячної грошової допомоги деяким категоріям громадян*. Ознайомитися з роз'ясненням та зразками заяв можна за [посиланням](#).

У травні запрацював Єдиний реєстр зниклих безвісти осіб, в який будуть вноситися дані щодо зниклих безвісти: ПІБ особи, місце та дата народження, сімейний стан, місце проживання, територія, на якій відбулося зникнення, обставини та час зникнення, прикмети особи. Також до реєстру буде внесено інформацію про наявність чи відсутність рішення суду про визнання осіб безвісно відсутніми або оголошення померлими, а також інші дані, які сприятимуть розшуку особи. Через місяць після внесення відповідної інформації до реєстру рідні зможуть отримати відповідний витяг, що підтверджуватиме статус зниклого. Витяг надає Департамент інформатизації МВС України. На підставі витягу люди зможуть звернутися до Пенсійного фонду, щоб отримати пенсію по втраті годувальника непрацездатним членам сім'ї.

За ініціатииви Офісу віцепрем'єрки з питань європейської та євроатлантичної інтеграції, сприяння Урядової Уповноваженої з питань гендерної політики та підтримки UNFPA, Фонду ООН у галузі народонаселення в Україні створено Єдиний майданчик ключових перевірених сервісів допомоги постраждалим внаслідок війни — [Платформа допомоги врятованим](#).

Платформа допомоги врятованим — це онлайн-майданчик, на якому зібрані контакти ключових сервісів підтримки постраждалих від різних видів насильства в умовах війни. Тут можна знайти повну інформацію про основні сервіси допомоги постраждалим під час війни, як урядові сервіси, так і ініціативи, створені у партнерстві з громадськими та міжнародними організаціями. Також на сайті є буклети, інформаційні матеріали, зокрема, психологічного спрямування, які допоможуть громадянам розпізнати негативні наслідки насильства і вчасно впоратися з ними.

Платформа інформує про наступні види допомоги:

- ▶ соціально-психологічну допомогу;
- ▶ юридичні консультації;
- ▶ інформаційну підтримку;
- ▶ можливість зв'язатися з фахівцями для тих, хто в Україні чи тимчасово перебуває за її межами.

Також на Платформі є поради психологів Центрів допомоги врятованим, які будуть актуальні для кожного українця в умовах війни, для тих, хто був змушений змінити місце проживання тощо.

Усі сервіси, представлені на Платформі, безоплатні та конфіденційні.

Нагадуємо про корисні, прості й доступні цифрові онлайн-сервіси для отримання соціальних послуг. Скориставшись ними, можна отримати необхідні послуги у декілька кліків. Зокрема,

- ▶ отримати статус ВПО та подати заяву на виплату грошової допомоги на проживання можна у застосунку та на [порталі «Дія»](#); а також змінити адресу фактичного проживання ВПО або скасувати статус ВПО.
- ▶ дистанційно оформити пенсію можуть українці, які досягли пенсійного віку, за допомогою порталу електронних послуг [Пенсійного фонду України](#)

та на [порталі «Дія»](#). Для цього потрібно вибрати вкладку «Заява про призначення пенсії», ознайомитись з інформацією на екрані та перейти за посиланням «Вхід». Увійти до особистого кабінету можна за допомогою кваліфікованого електронного підпису (КЕП). Якщо особа його не має, оформити пенсію можна за допомогою Дія.Підпису.

Повний алгоритм оформлення пенсії онлайн є на фейсбук-сторінці [Мінсоцполітики та на сайті Міністерства з питань реінтеграції тимчасово окупованих територій України](#) і в [телеграмм](#) відомства.

- ▶ субсидію онлайн можна оформити на сайті Мінсоцполітики у рубриці «Е-Сервіси», на порталі електронних послуг Пенсійного фонду України та на порталі «Дія», обравши в меню «Послуги» — послугу «Заява на субсидію».
- ▶ зареєструвати онлайн народження дитини та отримати свідоцтво про народження дитини, а також замовити інші державні послуги, потрібні для новонародженої дитини дає можливість сервіс [«єМалютко»](#) на порталі «Дія». Щоб замовити послугу, вам знадобиться номер медичного висновку або судового рішення про встановлення факту народження дитини.
- ▶ оформити соціальну допомогу при народженні дитини на одного з батьків або опікунів, з яким постійно проживає малюк, можна у відповідному розділі «Допомога при народженні дитини» на порталі [Мінсоцполітики](#) та на [порталі «Дія»](#). Зареєструвавшись у кабінеті електронних послуг Мінсоцполітики, необхідно буде заповнити онлайн-форму на отримання послуги та накласти електронний підпис. Заповнена за-

ява автоматично відправляється до органів соціального захисту. Відвідувати їх самостійно не потрібно. Серед доступних на порталі послуг також:

- ▶ реєстрація в Державному реєстрі фізичних осіб-платників податків (присвоєння дитині номеру платника податків);
- ▶ внесення інформації про новонароджену дитину до Єдиного державного демографічного реєстру з присвоєнням унікального номера запису (УНЗР) в ньому та визначення належності новонародженої дитини до громадянства України;
- ▶ призначення допомоги при народженні дитини;
- ▶ призначення допомоги на дітей, які виховуються в багатодітних сім'ях;
- ▶ реєстрація місця проживання новонародженої дитини;
- ▶ внесення відомостей про дитину до Реєстру пацієнтів, що ведеться в центральній базі даних електронної системи охорони здоров'я;
- ▶ виплата грошової компенсації за пакунок малюка.
- ▶ подати заяву про забезпечення допоміжними засобами реабілітації (ДЗР) та обрати підприємство, яке його виробляє, можна в [Електронному кабінеті особи з інвалідністю](#) або на сайті Мінсоцполітики в розділі «Особам з інвалідністю».

Ознайомитися з відеоінструкцією користувача та з навчальним відео можна в [Електронному кабінеті особи з інвалідністю](#). Повний алгоритм, як отримати допоміжні засоби реабілітації, електронні каталоги ДЗР, перелік підприємств, які їх виробляють та іншу інформацію з питань забезпечення ДЗР можна отримати за посиланнями: [Мінсоцполітики](#) та [Фонду соціального захисту осіб з інвалідністю](#).

Уряд у червні схвалив низку нормативних документів, які регулюють соцсферу

Олена Линдюк,
докторка наук з
державного управління,
доцентка

Уряд прийняв Постанову Кабінету Міністрів від 13 червня 2023 р. № 601 [«Про реалізацію експериментального проекту щодо удосконалення порядку надання населенню субсидій для відшкодування витрат на оплату житлово-комунальних послуг, придбання скрапленого газу, твердого та рідкого пічного побутового палива»](#). Вона вносить зміни до Положення про порядок призначення житлових субсидій, що дає можливість у рамках експериментального проекту максимально спростити процедуру звернення громадян за житловою субсидією і забезпечити швидке прийняття рішення щодо її надання. Постановою затверджено *Порядок реалізації експериментального проекту щодо удосконалення порядку надання населенню субсидій для відшкодування витрат на оплату житлово-комунальних послуг, придбання скрапленого газу, твердого та рідкого пічного побутового палива*.

Громадянам не потрібно збирати довідки й витрачати час на заповнення декларації на призначення житлово-комунальних субсидій. Уповноваженому члену родини треба буде тільки подати спрощену заяву (процес подання заяви — максимально автоматизовано), в якій зазначити інформацію про членів домогосподарства, на яких має бути призначено субсидію, місце проживання

та реквізити рахунку, на який мають зараховуватись субсидії у випадку призначення. Далі — органи Пенсійного фонду з офіційних джерел інформації самостійно здійснять збір та обробку відомостей, необхідних для призначення виплати.

В електронній формі спрощене звернення можна буде подати в онлайн-кабінеті на вебпорталі Пенсійного фонду України, у мобільному додатку ПФУ, на порталі «Дія». Також спрощене звернення можна надіслати поштою або подати через сервісні центри [Пенсійного фонду України](#), уповноважених посадових осіб виконавчого органу сільської, селищної, міської ради відповідної територіальної громади, ЦНАП, що не обмежує населення в способах звернення.

Подати спрощену заяву можна буде після технічної реалізації цього механізму Пенсійним фондом України. Скористатися ним напередодні опалювального сезону зможуть усі потенційні субсидіанти.

Одночасно залишається можливість звернення з повним пакетом документів за діючим нині механізмом, якщо в заявника є таке бажання. Тобто кількість каналів, за якими можна звертатися за виплатою, розширюється, в тому числі з урахуванням віку, звичок та рівня цифрової грамотності потенційних субсидіантів.

Новий механізм реалізовуватиметься наступним чином:

- ▶ громадяни зможуть подавати спрощені заяви на призначення житлової субсидії «в один клік». Це буде можливо зробити в [онлайн-кабінеті](#) на вебпорталі Пенсійного фонду України, мобільному додатку Пенсійного

фонду України, на порталі «Дія» або, за бажанням, у відділеннях Пенсійного фонду, ЦНАПів і т.д.;

- ▶ форма заяви максимально спрощується. Необхідно буде внести лише інформацію про членів вашого домогосподарства, адресу проживання (за якою мають нараховуватись субсидії) та рахунок в банку (у форматі IBAN), на який бажаєте отримувати виплату. Потім визначити зручний для себе канал для комунікації та підписати спрощену заяву за допомогою кваліфікованого електронного підпису (КЕП) або підпису (якщо заява паперова);
- ▶ решту інформації Пенсійний фонд отримуватиме з реєстрів та баз даних державного сегменту завдяки автоматизованому обміну інформацією.
- ▶ протягом 10 робочих днів триватиме перевірка домогосподарства на відповідність вимогам, передбаченим для призначення житлової субсидії, та формування заповненої — замість заявника — повної форми заяви і декларації по кожному домогосподарству;
- ▶ за результатами розгляду спрощеної заяви та сформованих, на основі інформації з реєстрів та баз даних заяви і декларації, орган Пенсійного фонду прийме рішення про призначення і розмір житлової субсидії (або відмову). І повідомить про це громадянина;
- ▶ у випадку, якщо за результатами формування декларації буде з'ясовано, що з певних причин родина не може претендувати на отримання субсидій, заявник матиме 14 днів, щоб на підставі підтвердних документів спростувати (доповнити) відомості з офіційних джерел інформації. Після перевірки фактів, викладених в уточнених документах заявника, Пенсійний фонд України може змінити своє рішення на позитивне. Про це заявника буде поінформовано додатково.

Уряд прийняв Постанову Кабінету Міністрів України від 24 червня 2023 р. № 631 [«Про затвердження бюджету Пенсійного фонду України на 2023 рік»](#).

Доходи бюджету Пенсійного фонду визначено в сумі 768,9 млрд грн, з яких:

- ▶ 451,1 млрд грн — власні доходи;
- ▶ 27,7 млрд грн — кошти за загальнообов'язковим державним соціальним страхуванням;
- ▶ 249 млрд грн — кошти Державного бюджету України на фінансування пенсійних програм та виплат за соціальним страхуванням;
- ▶ 37,9 млрд грн — кошти Державного бюджету України на виплату житлових субсидій та пільг.

Бюджетом передбачено видатки на пенсії та соціальні виплати в загальній сумі 768,9 млрд грн.

Бюджет Пенсійного фонду України на 2023 рік є збалансованим.

Уряд прийняв Постанову Кабінету Міністрів від 19 червня 2023 р. № 626 [«Деякі питання надання матеріальної грошової допомоги постраждалому населенню внаслідок підриву російською федерацією греблі Каховської гідроелектростанції»](#) відповідно до якої, кожен потерпілий із підтоплених регіонів Херсонської та Миколаївської областей отримає 5 тис. грн за рахунок коштів резервного фонду держбюджету. Для підтримки українців, постраждалих внаслідок підриву греблі Каховської ГЕС, із державного бюджету виділено понад 564 млн грн на виплату одноразової матеріальної грошової допомоги.

Постраждалими визнаються особи, які на момент виникнення надзвичайної ситуації:

- ▶ проживали/були зареєстровані/заявлені в населених пунктах, що розташовані в районах підтоплення Миколаївської та Херсонської областей. Перелік населених пунктів, що розташовані в районах підтоплення разом із переліком вулиць та адрес (за можливістю) затверджується Миколаївською та Херсонською обласними військовими адміністраціями;

- ▶ перемістилися після 06 червня 2023 р. з тимчасово окупованих російською федерацією територій Миколаївської та Херсонської областей, які розташовані в районах підтоплень зазначених регіонів.

Урядом прийнято розпорядження Кабінету Міністрів України від 2 червня 2023 р. № 496-р, яким затверджено [Державну цільову соціальну програму протидії торгівлі людьми на період до 2025 року](#).

Метою державної програми є удосконалення механізму запобігання торгівлі людьми, підвищення ефективності виявлення осіб, які вчиняють злочини, пов'язані з торгівлею людьми, а також забезпечення захисту прав осіб, які постраждали від торгівлі людьми, та надання їм допомоги.

Виконання програми дасть змогу:

- ▶ удосконалити нормативно-правову базу у сфері протидії торгівлі людьми;
- ▶ посилити взаємодію і співпрацю суб'єктів, які здійснюють заходи у сфері протидії торгівлі людьми, зокрема соціальних служб і органів Національної поліції, міжнародних організацій та громадських об'єднань з метою забезпечення надійного і швидкого обміну інформацією між ними;
- ▶ підвищити рівень професійної компетенції державних службовців місцевих держадміністрацій та посадових осіб місцевого самоврядування у сфері протидії торгівлі людьми;
- ▶ знизити рівень вразливості громадян України до потрапляння в ситуацію, пов'язану з торгівлею людьми, та збільшити кількість самоідентифікованих осіб, через охоплення інформаційними кампаніями різних демографічних та соціальних груп населення;
- ▶ збільшити кількість осіб, які скористалися всіма видами безоплатної допомоги та спеціалізованими послугами;

- ▶ впровадити систему збору даних про осіб, які постраждали від торгівлі людьми, відповідно до Закону України «Про захист персональних даних»;
- ▶ посилити прикордонний контроль для запобігання торгівлі людьми;
- ▶ здійснювати належне реагування на факти торгівлі людьми (документування і розслідування кримінальних проваджень) і підвищити рівень виявлення та розкриття злочинів, пов'язаних із торгівлею людьми.

Прийняте рішення також сприятиме руху України в напрямі європейської інтеграції та направлене на виконання положень Угоди про асоціацію між Україною та Європейським Союзом.

Спільним наказом Офісу Генерального прокурора, Міністерства внутрішніх справ, Міністерства юстиції, Міністерства соціальної політики України від 1 червня 2023 № 150/445/2077/5/187 [«Про запровадження та реалізацію пілотного проекту щодо імплементації міжнародних стандартів правосуддя, дружнього до дитини, у практичну діяльність»](#) в Україні запроваджено пілотний проект з імплементації міжнародних стандартів правосуддя, дружнього до дитини.

Цим документом започатковано пілотний проект. Оскільки через війну, розлучення батьків, усиновлення, переміщення (евакуацію), насильство сьогодні кожна дитина може вступити в контакт із системою правосуддя в тій чи іншій формі, тому важливо забезпечити підтримку дітей та захист їхніх прав на всіх етапах взаємодії з правосуддям.

Документом передбачено запровадити з 01 червня 2023 року в Житомирській, Львівській, Кіровоградській, Черкаській, Чернівецькій областях та місті Києві пілотний проект щодо імплементації міжнародних стандартів правосуддя, дружнього до дитини, у практичну діяльність. Також наказом затверджено *Порядок реалізації пілотного проекту щодо імплементації міжнародних стандартів правосуддя,*

дружнього до дитини, у практичну діяльність та План заходів з реалізації пілотного проєкту щодо імплементації міжнародних стандартів правосуддя, дружнього до дитини, у практичну діяльність.

Усі учасники проєкту, у межах повноважень та компетенцій, працюватимуть над зміною підходів до проведення досудового розслідування та судового розгляду кримінальних проваджень за участі дітей.

Проєкт, що реалізовуватиметься в декількох регіонах країни, має на меті забезпечення корекції поведінки, відновлення та реабілітацію неповнолітніх та їх близьких. Передбачене невідкладне проведення досудового розслідування у кримінальних провадженнях за участю дітей, долучення спеціально підготовлених слідчих і прокурорів. Загалом ідеться про комплексний супровід неповнолітньої особи на всіх етапах кримінального провадження і виконання судового рішення — до поновлення прав. До цього процесу залучатимуться психологи, представники ювенальної превенції, служби у справах дітей та центри надання соціальних послуг.

Наразі служби у справах дітей та центри надання соціальних послуг грають важливу роль у системі правосуддя, дружнього до дитини. Вони працюють із дітьми, які скоїли правопорушення, постраждали від злочинів або були свідками злочинів, надають підтримку їхнім родинам. У разі, коли батьки є частиною загрози для дитини, шукають для дитини нових опікунів або прийомних батьків, які здатні стати підтримкою для дитини і піклуватися про неї.

Участь Мінсоцполітики в пілотному проєкті передбачає, зокрема, розробку:

- ▶ проєкту державного стандарту надання послуги соціально-психологічної реабілітації для неповнолітніх, які є підозрюваними, обвинуваченими у вчиненні кримінального правопорушення;

- ▶ рекомендацій для працівників служб у справах дітей із роботи з дітьми, які стали жертвою кримінального правопорушення, надання їм необхідної комплексної допомоги, у тому числі психологічної, медичної, безоплатної правової;
- ▶ алгоритму залучення як законного представника неповнолітньої особи попередньо визначеного органом опіки та піклування представника, який прийшов спеціалізоване навчання.

За успішності пілотного проєкту, його результати будуть масштабовані на всю країну.

Урядом прийнято постанови Кабінету Міністрів України від 1 червня 2023 р. № 546 [«Про тимчасове переміщення \(евакуацію\) дітей та осіб, які проживають або зараховані до закладів різних типів, форм власності та підпорядкування на цілодобове перебування, та їх повернення»](#); від 01 червня 2023 р. № 576 [«Про внесення змін до деяких постанов Кабінету Міністрів України щодо провадження діяльності з усиновлення та влаштування дітей-сиріт, дітей, позбавлених батьківського піклування, в сім'ї громадян України під час воєнного стану»](#); від 1 червня 2023 р. № 547 [«Про внесення змін до Порядку надання статусу дитини, яка постраждала внаслідок воєнних дій та збройних конфліктів»](#); від 1 червня 2023 р. № 549 [«Про внесення змін до Порядку організації харчування у закладах освіти та дитячих закладах оздоровлення та відпочинку»](#) з метою подальшого реформування сфери соціального захисту в напрямку забезпечення прав дітей.

Прийняті акти спрямовані на створення додаткового соціального захисту дітей, які постраждали від війни, а також — на попередження порушення прав дітей, які є тимчасово переміщеними (евакуйованими), і посилення контролю за діями всіх сторін, залучених до евакуації.

Задля безпеки українських дітей, Уряд своєю постановою рекомендував військовим адміністраціям евакуювати дітей, які проживають у закладах на цілодобовій основі, не менше ніж за 100 км від тимчасово окупованої території та зони бойових дій і 50 км — від кордону з російською федерацією та республікою білорусь, а також не менше 2 км від об'єктів критичної інфраструктури. Цим документом визначено механізми прийняття рішення про повернення в Україну тимчасово переміщених (евакуйованих) дітей із закладів з-за кордону аби забезпечити, що діти повертаються до регіонів, в яких вони проживали, лише коли це справді безпечно; запроваджено механізм повернення евакуйованих за кордон цілих груп та окремих дітей; передбачено удосконалення обліку в Єдиному банку даних про дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування, і сім'ї потенційних усиновлювачів, опікунів, піклувальників, прийомних батьків, батьків-вихователів всіх дітей, яких евакуюють із закладів, чи будь-які зміни щодо супроводжуваних осіб, місць перебування таких дітей, організацій, які забезпечують догляд за ними тощо.

Загалом постанова спрямована на запобігання порушенням прав українських дітей та осіб, які є тимчасово переміщеними (евакуйованими), а також на суттєве посилення контролю за діями всіх сторін, залучених як до евакуації дітей, так і до турботи і захисту цих дітей, де б вони не були.

Урядом унормовано механізм усиновлення українцями тих дітей, які були евакуйовані за кордон. Постанова врегулює процедуру усиновлення та влаштування дітей-сиріт і дітей, позбавлених батьківського піклування, які перебувають за кордоном, саме в українській сім'ї та дитячі будинки сімейного типу, під час воєнного стану, а також передачу таких дітей під опіку, піклування кандидатів в усиновлювачі. Українські громадяни-канди-

дати в усиновлювачі зможуть знайомитися з дітьми онлайн. Також урегульовано питання усиновлення в одну сім'ю братів і сестер, які були роз'єднані під час евакуації за межі України. На період воєнного стану надано право іноземцям, які перебувають у шлюбі з громадянами України, усиновлювати дитину свого подружжя (до цього часу усиновлення дитини іноземцями було заборонено, а у механізм усиновлення українських дітей подружжями (іноземець та громадянин України) взагалі відсутній).

Оскільки законодавство України передбачає додатковий соціальний захист та низку пільг для дітей, які постраждали від війни, статус «дитина, яка постраждала внаслідок воєнних дій і збройних конфліктів», зможуть отримати всі діти, які внаслідок воєнних дій, отримали поранення, контузію, каліцтво, зазнали фізичного, сексуального чи психологічного насильства.

Запущено експериментальний проект для дітей, які потребують особливої соціальної уваги та підтримки — «Монетизація дитячого оздоровлення за принципом «гроші ходять за дитиною». У межах проекту запроваджено новий механізм надання послуги з оздоровлення та відпочинку дітей. Держава напряму виплачуватиме родинам кошти, а батьки, спільно з дитиною, зможуть самостійно обрати заклад і придбати путівку для дитини.

Цьогоріч отримати кошти на придбання путівки має право один із батьків (особа, яка його/її замінює) дитини, що виховується в малозабезпеченій сім'ї та належить до таких категорій, як дитина з інвалідністю (здатна до самообслуговування) або дитина з багатодітної сім'ї. При цьому, місце проживання такої дитини має бути задекларовано/зареєстровано на території Дніпропетровської, Донецької, Запорізької, Київської, Луганської, Миколаївської, Сумської, Харківської, Херсонської та Чернігівської областей.

Починаючи з 1 червня, батькам дітей почали надходити повідомлення про можливість отримати кошти для придбання путівки в межах проекту. Також самостійно перевірити, чи ваша родина є в переліку отримувачів коштів на оздоровлення вашої дитини, можна за [посиланням](#).

Батькам дітей, які є в цьому переліку, необхідно відкрити картку в АТ КБ «ПриватБанк» із спеціальним режимом використання, на яку буде зараховано 14 165 грн на кожну дитину, обрати один із закладів оздоровлення і відпочинку вищої категорії, що містяться в Державному реєстрі майнових об'єктів оздоровлення та відпочинку дітей. Усі вони розташовані в карпатському регіоні. Перші 8 закладів вже долучилися до участі в експериментальному проекті, їхній перелік постійно розширюється, загалом реєстр містить 19 таких закладів. Обрати й забронювати путівку до закладу оздоровлення та відпочинку також можна за цим [посиланням](#).

Всі інші категорії дітей, які потребують особливої соціальної уваги та підтримки, можуть отримати путівку на оздоровлення та відпочинок за чинним механізмом розподілу до державного підприємства «Міжнародний дитячий центр «Артек».

За ініціатииви Мінветеранів Уряд розширив перелік обов'язкових для надання через ЦНАП адміністративних послуг для ветеранів та їхніх родин. Відповідні зміни розпорядженням Кабінету Міністрів України 9 червня 2023 р. № 504-р [«Про внесення змін у додаток до розпорядження Кабінету Міністрів України від 16 травня 2014 р. № 523»](#) внесено до розпорядження Кабінету Міністрів України [«Деякі питання надання адміністративних послуг органів виконавчої влади через центри надання адміністративних послуг»](#).

Для ветеранів війни, членів їхніх сімей, родин загиблих Захисників і Захисниць України, особам з інвалідністю внаслідок війни стануть до-

ступні послуги у ЦНАПах, зокрема, щодо встановлення статусів, видачі/заміни посвідчень, продовження дії документів, призначення грошової допомоги чи компенсації тощо.

Ухвалений документ розроблено фахівцями Мінветеранів на виконання кроку 242 Плану пріоритетних дій Уряду на 2023 рік, а також для приведення чинного розпорядження № 523 у відповідність до Закону України від 15.03.2022 № 2121-IX.

Урядом прийнято Постанову Кабінету Міністрів від 19 червня 2023 р. [«Про реалізацію експериментального проекту щодо запровадження інституту помічника ветерана у системі переходу від військової служби до цивільного життя»](#).

Функціонуватиме він за принципом «рівний — рівному», а до обов'язків помічника входить індивідуальний професійний супровід ветеранів і членів їхніх сімей у межах переходу від військової служби до цивільного життя. Майбутніх помічників ветерана готуватимуть у центрах ветеранського розвитку на базі визначених закладів вищої освіти. У партнерстві з Міносвіти розроблені спеціальні навчальні програми для підготовки фахівців із супроводу ветеранів війни та членів їхніх родин.

Із 1 липня проект стартує у Львівській, Вінницькій, Дніпропетровській та Миколаївській областях.

Фінансування інституту помічника ветерана передбачено за кошти державного бюджету, місцевих бюджетів та за кошти партнерів з розвитку.

Мінветеранів із 26 червня відкриває електронну подачу заяв на конкурсний відбір кандидатів на помічників ветерана в межах пілотного проекту із запровадження в Україні Інституту помічника ветерана виключно через інформаційний портал [Е-ветеран](#). Після конкурсного відбору заяв успішні кандидати проходять спеціалізоване навчання та будуть працевлаштовані у Сервісному офісі у справах ветеранів в одній з областей, що беруть участь у пілотному проекті.

Дайджест бібліотечних новинок соціалки

Олена Линдюк,
докторка наук з
державного управління,
доцентка

Науково-практичний коментар до Закону України [«Про адміністративну процедуру»](#).

Документ покликаний допомогти публічним службовцям та іншим фахівцям у практичному застосуванні Закону. Потреба у такій праці особливо гостра, зважаючи на суттєву новизну регулювання загальної адміністративної процедури для України. У коментарі акцент робиться на забезпеченні максимально повного втілення європейських стандартів справедливої адміністративної процедури у відповідних законопроектних роботах в Україні. Також розкривається нова для українського законодавства термінологія, конкретні норми та їх зв'язок з принципами адміністративної процедури, а також у цілісному механізмі правового регулювання. Особлива увага приділяється поясненню мети кожної норми, наводяться приклади та моделі застосування відповідних норм з посиланням на поточну практику, а також на закордонний досвід та вихідні джерела м'якого права (зокрема, акти Ради Європи).

Видання спрямовано насамперед на практиків. Однак містить також чимало теоретичних розробок, зокрема, засадничу для адміністративного права термінологію, принципи та інститути.

Науково-практичний коментар покликаний допомогти публічним службовцям та іншим фахівцям у практичному застосуванні Закону, зважаючи на суттєву новизну регулювання загальної адміністративної процедури для України.

Видання адресоване державним службовцям, службовцям місцевого самоврядування, суддям адміністративних судів, науковцям, викладачам, які мають самі використовувати Закон України «Про адміністративну процедуру» на практиці та/або навчати його застосовувати інших осіб, а також буде корисним для усіх громадян і суб'єктів господарювання, щоб ефективно реалізовувати свої права, захищати законні інтереси у відносинах з державою.

Науково-практичний коментар до Закону України «Про адміністративну процедуру» підготовлено у межах проєкту Європейського Союзу EU4PAR.

[«Зберегти сім'ю. Практичний посібник із соціальної роботи з сім'ями, які опинилися в складних життєвих обставинах»](#).

У публікації розглядаються загальні засади соціальної роботи із сім'ями, в яких існує ризик вилучення дітей, такі як принципи та особливості роботи із сім'ями, навички соціального працівника та ін. Другий розділ присвячено технологіям роботи із зазначеною категорією сімей. Найбільша увага приділяється соціальному супроводу (веденню випадку), консультативній роботі та формуванню підтримуючих мереж сім'ї. Окрім того посібник містить огляд окремих організаційних аспектів соціальної роботи із сім'ями.

Книга базується на досвіді соціальних працівників БО «Надія і житло для дітей» в Україні, отриманому в результаті соціальної роботи з понад 26 сім'ями, і містить багато практичних прикладів.

Публікація розрахована на практиків соціальної сфери, спеціалістів державних установ та неурядових організацій, викладачів і студентів вищих навчальних закладів, де готуються фахівці за спеціальностями «Соціальна робота» та «Соціальна педагогіка».

Методичні рекомендації з організації та функціонування мобільної соціальної служби з догляду вдома та паліативного догляду.

В документі висвітлено організаційно-правові засади функціонування мобільної соціальної служби з догляду вдома та паліативного догляду. Зокрема надано загальну характеристику мобільної служби, наявна інформація про порядок утворення мобільної служби; кадровий склад мобільної служби; організацій роботи мобільної служби; її фінансове забезпечення; моніторинг та оцінювання роботи мобільної служби.

Також розглянуто питання можливості, повноти та рівня охоплення соціальними послугами людей похилого віку в громадах; процедури виявлення та здійснення оцінювання індивідуальних потреб (хто і в який спосіб); планування та обліку роботи, забезпечення контролю за якістю послуг та рівнем інформування населення про соціальні послуги.

За результатами аналізу надано рекомендації щодо:

- ▶ приведення положень центрів надання соціальних послуг та територіальних центрів соціального обслуговування (надання соціальних послуг) у відповідність до чинного законодавства України: затвердження персональних посадових інструкцій на кожного соціального робітника, який надає соціальну послугу догляду вдома;
- ▶ проведення внутрішнього та зовнішнього оцінювання якості соціальних послуг, які надають у громаді; запровадження в громадах соціальної послуги «Мобільна соціальна служба з догляду вдома та паліативного догляду» тощо.

Рекомендації розроблені Громадською організацією «Ліга соціальних працівників України» у межах Програми ООН із відновлення та розбудови миру за фінансової підтримки Європейського Союзу та Уряду Канади.

Методичний посібник із цифрової безпеки для організацій громадянського суспільства, активістів/ок та волонтерів/ок.

Посилена увага до цифрової безпеки

важлива з огляду не лише на специфіку діяльності громадських активістів/ок, правозахисників/ць та волонтерів/ок, а й цифрові ризики, спричинені війною в Україні. Особливу увагу на свою цифрову безпеку мають звернути ті, хто працює з військовими та постраждалими цивільними; волонтери/ки, які опікуються деокупованими та прифронтовими територіями. Від початку повномасштабного вторгнення РФ зареєстровано понад 1500 кібератак на Україну, цілями яких були спроби отримання розвідданих про логістику, озброєння й плани Сил безпеки та оборони, спроби виведення з ладу об'єктів критичної та інформаційної інфраструктури, позбавлення доступу громадян до державних послуг і сервісів, банківського обслуговування тощо. Окремо виділяють інформаційно-психологічні операції та дезінформаційні вкиди задля підриву довіри до органів державної влади, Сил безпеки та оборони, поширення панічних настроїв серед населення. Окрім зазначеного і надалі існують зловмисники/ці, які заробляють гроші, зламуючи чужі акаунти, шантажуючи людей або заражаючи їхні пристрої шкідливим програмним забезпеченням. Тому важливо в розмові про цифрову безпеку пам'ятати про контекст — роботу вашої організації; країну, у якій ви зараз перебуваєте, ступінь чутливості інформації, яка у вас є. Врахування контексту допоможе правильно оцінити власні ризики й створити ефективні політики, не розпорошуючи увагу на речі, що не співвідносяться з реальністю.

У розділах цього методичного посібника також детально проаналізовано основні ризики та загрози цифровій безпеці ОГС та активістів/ок, роз'яснено процес інвентаризації цифрових активів, роз'яснено, як правильно провести оцінювання ризиків цифрової безпеки, практично впроваджувати безпекові політики і процедури.

Цей методичний посібник створений ЦЕДЕМ у межах проекту «Ініціатива секторальної підтримки громадянського суспільства України», що реалізується ІСАР Єднання у консорціумі з Українським незалежним центром політичних досліджень (УНЦПД) та Центром демократії та верховенства права (ЦЕДЕМ).

Календар визначних та пам'ятних дат на липень 2023 року

Понеділок	Вівторок	Середа	Четвер	П'ятниця	Субота	Неділя
27	28	29	30	31	1	2
3	4	5	6	7	8	9
10	11	12	13	14	15	16
17	18	19	20	21	22	23
24	25	26	27	28	29	30
31	1	2	3	4	5	6

1 липня	Всесвітній день архітектури
2 липня	День Військ Протиповітряної оборони України
	День Військово-Морських Сил Збройних Сил України
4 липня	День Національної поліції України
6 липня	Всесвітній день поцілунків
11 липня	Всесвітній день народонаселення
15 липня	День українських миротворців
28 липня	День хрещення Київської Русі – України
29 липня	День Сил спеціальних операцій Збройних Сил України
30 липня	Всесвітній день боротьби з торгівлею людьми

СОЦІАЛЬНА

СПРАВА

Щомісячний журнал

Передплатний індекс 76990

Telegram

YouTube

Facebook

